

**„Оценка на Националния доверителен екофонд и
суаповото споразумение „Дълг срещу околна
среда” между Република България и
Конфедерация Швейцария”**

**Заключителен доклад
Януари 2011 г.**

**Възложител: Национален
доверителен екофонд
Изготвен от: ЕКОРИС СИЮ**

ЕКОРИС Югоизточна Европа
1000 София
Ул. „Ангел Кънчев“ № 19
България

Телефон: +359 2 815 5680
Факс: +359 2 981 6032
Email: ecoryssee@ecorys.com
Web: www.ecorys-see.com
Булстат/ЕИК: 175129426

Съдържание

Списък на използваните съкращения	5
1 Идентификация	6
2 Резюме	7
3 Въведение	10
3.1 Предистория на оценката и обхват на доклада	10
3.2 Цели на оценката	10
3.3 Обхват на оценката	11
3.3.1 Обхват по отношение на времеви хоризонт и задачи	11
3.3.2 Обхват по отношение на продължителност и ресурси	12
3.4 Методика за провеждане на оценката	12
4 НДЕФ и замяната на „дълг срещу околна среда“ в България	18
4.1 Инициативата	18
4.2 Обхват и релевантност на приоритетите	19
4.2.1 Обхват	19
4.2.2 Релевантност на приоритетите	21
4.3 Устройство	23
4.4 Предизвикателства и очаквания	25
5 Оценка на НДЕФ и суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“	27
5.1 Оценка на организацията и методите на работа	27
5.1.1 Организация	27
5.1.2 Методи на работа	29
5.2 Оценка на подбора, предварителната оценка и изпълнението на проекти	38
5.2.1 Подбор и предварителна оценка	38
5.2.2 Изпълнение на проектите	43
5.3 Реални и екологични ефекти	47
5.4 Иновации и трансфер на технологии	50
6 Използване на опита	50
7 Заключение и препоръки	50
8 Приложения	50
Приложение 1. Актуализиран работен план	50

Приложение 2: Актуализирано разпределение на експертите по фази/дейности	50
Приложение 3: Списък на проучените документи	50
Приложение 4: Проучвания на проектни казуси	50
Приложение 5: Въпросник	50
Приложение 6: Списък на интервюираните лица	50

Списък на използваните съкращения

БАН	Българска академия на науките
ГЕФ	Глобален екологичен фонд
ЕФВР	Европейски фонд за възстановяване и развитие
ЕЮИЕ	ЕКОРИС Югоизточна Европа
ИБ	Изпълнително бюро
КПР	Комитет по помощта за развитие
КС	Консултативен съвет
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МФ	Министерство на финансите
НДЕФ	Национален доверителен екофонд
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОЕ	Оценителски екип
ППС	Предписани емисионни единици
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РЕ	Ръководител на екип
СБ	Световната банка
ТЗ	Техническо задание
УС	Управителен съвет
ФЗТ	Фонд „Защитени територии“
ШДСИВ (SECO)	Швейцарски държавен секретариат по икономическите въпроси (Swiss State Secretariat for Economic Affairs)

1 Идентификация

Наименование на проекта	Оценка на Националния доверителен екофонд и на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда” между Република България и Конфедерация Швейцария за периода 1995 – 2009 г.
Лице за контакт в НТЕФ:	Ивайло Цеков – експерт финансови анализи и счетоводство itzekov@ecofund-bg.org
Изпълнител:	ЕКОРИС СИЮ ЕООД
Директор на проекта:	Мариана Стефанова mariana.stefanova@ecorys.com
Ръководител на екипа за изпълнение на проекта:	Даниел Нигохосян daniel.nigohosyan@ecorys.com
Дата на подписване на договора	07 октомври 2010 г.
Начална дата на проекта:	07 октомври 2010 г.
Крайна дата на проекта:	07 януари 2011 г.
Вид на доклада:	Заключителен доклад

2 Резюме

НДЕФ

НДЕФ е създаден въз основа на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“ между Правителството на Република България и Правителството на Конфедерация Швейцария, официално подписано на 23 октомври 1995 г. През периода 1995–2009 г. Фондът е предоставил финансова помощ в размер на повече от 25 милиона лева на 100 проекта.

Институционалната рамка на НДЕФ е уредена в Закона за опазване на околната среда (1995 г.). Организационната структура на НДЕФ включва: Управителен съвет (УС), Консултативен съвет (КС) и Изпълнително бюро (ИБ).

НДЕФ е финансирал проекти в следните четири основни приоритетни сектора:

1. ликвидиране на замърсявания и увреждания на околната среда, настъпили в минало време;
2. намаляване на замърсяването на въздуха;
3. опазване на водите от замърсяване във водосборния район на р. Дунав и Черно море;
4. подпомагане на националните екологични мрежи и опазване на биологичното разнообразие.

Цели и методика на оценката

Общата цел на оценката беше да се направи анализ на опита на НДЕФ и да се оценят дейностите на фонда в изпълнение на заложените цели. При оценката бяха приложени петте критерия на КПП (релевантност, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост). Освен тези критерии, оценителският екип използва и „Добри практики за управление на публичните разходи за околната среда“ (Good Practices of Public Environmental Expenditure Management – PEEM).

Извършването на оценката включваше три основни фази:

- Проучване на документи и провеждане на интервюта
- Посещения на обекти, където са изпълнявани някои от проектите (проектни обекти)
- Оценка на споразумението за замяна на дълг срещу околна среда и на използването на придобития опит

При оценката бяха използвани следните методически инструменти:

- Кабинетни проучвания
- Проучвания на архиви
- Интервюта с ръководители и служители на НДЕФ
- Онлайн въпросник

- Полуструктурирани интервюта с членове на Съвета/Бюрото, координатори на проекти в НДЕФ, членове на конкурсни комисии
- Посещения на обекти
- Оценка на устойчивостта, трансфера на технологии, иновативността
- Анализ на интервенционната логика
- Заседания на експертния екип
- Проучвания на конкретни проекти (проектни казуси)
- Интервюта с представители на МФ и МОСВ, както и с представители на 3 страни-донори
- Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ)

Заклучения и препоръки

Общото заключение от оценката е, че до голяма степен представянето на НДЕФ е много добро по отношение на: релевантност, ефективност, ефикасност, устойчивост и оказване на въздействие. Дейностите на НДЕФ в голяма степен съответстват на Добрите практики за управление на публичните разходи за околната среда. Наистина впечатляващо е това, че фондът успява да поддържа висок професионализъм и постига целите си в много сложна обстановка, която е характерна за всички страни в преход.

Едновременно с това, настоящият доклад предлага списък с препоръки, обхващащи всички етапи от жизнения цикъл на проектите. Това не трябва да е изненадващо предвид развитието на системите за управление на качеството и управление на програми и проекти в последно време. В момента има тенденция към привеждане в съответствие и вероятно НДЕФ ще трябва да се придържа към нея, доколкото това не компрометира забележителната ефективност на фонда. Повечето заключения и препоръки в доклада следва да се разглеждат с оглед на тази тенденция.

Оползотворяване на опита на НДЕФ

Очаква се, че в близко бъдеще НДЕФ ще участва в нови форми на дейност. Най-осъществимите възможности са следните две:

- Последните изменения на Закона за опазване на околната среда (06.2010 г.) доведоха до съществени промени в задълженията на НДЕФ. Новите задължения ще включват също така **управление на средствата, получени от международната търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ)** и търговията с квоти за парникови газове за въздухоплавателния сектор.
- **Новата швейцарско-българска програма и нейния стълб „Околна среда и инфраструктура“** – към момента на оценката НДЕФ е предвиден за местен междинен орган, но все още не е получил официално този мандат.

Тези два варианта са реални възможности за оползотворяване на опита на НДЕФ в управлението на средства, осигурени за проекти в областта на

околната среда. През годините НДЕФ си е изградил впечатляваща репутация сред международните институции и донори. Като цяло, инициативата е била много новаторска и е изпълнена в съответствие с международно признати стандарти и принципи. Настоятелно се препоръчва тези силни страни на НДЕФ да се използват и в бъдеще. Същевременно, тези възможни бъдещи роли ще създадат необходимост от нова институционализация на НДЕФ (процес, който вече е започнал), нови процедури за управление на проектния цикъл и увеличаване на административния капацитет на ИБ на фонда.

3 Въведение

3.1 Предистория на оценката и обхват на доклада

Националният доверителен екофонд е създаден през 1995 година за администриране на средствата, предоставени по механизма за трансформиране на български дълг в проекти за опазване на околната среда.¹ След създаването си фондът е предоставил финансова помощ в размер на повече от 25 милиона лева на 100 проекта.

Настоящата оценка на НДЕФ е осъществена след провеждане на процедура за възлагане на обществена поръчка, вследствие на която изпълнението на оценка беше възложено на ЕКОРИС ЮИЕ. Основната цел на поръчката е да се извърши независима и обективна оценка на работата на НДЕФ в съответствие с международно приетите добри практики и принципи на управление на публичните разходи за опазване на околната среда. Настоящата оценка доразвива и актуализира заключенията и препоръките от „Преглед и оценка на българския Национален доверителен екофонд“, извършени през 2003 г.

В настоящия доклад са представени подробно целите, подходът, дейностите, констатациите, заключенията и препоръките от оценката. Докладът следва структурата, определена в ТЗ.

3.2 Цели на оценката

Основната цел на оценката е да направи преглед на опита на НДЕФ и да даде заключителна оценка на дейността му в изпълнение на задачите му като администратор на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“. Тази основна цел съответства на двете конкретни цели на оценките, определени от Швейцарския държавен секретариат по икономическите въпроси (SECO): отчетност и усвояване на знания.

¹ Суапово споразумение „Дълг срещу околна среда“ между Правителството на Република България и Правителството на Конфедерация Швейцария, подписано на 25 октомври 1995 г.

За постигане на тази обща цел, при оценката са приложени следните пет критерия на КПР, които също така са посочени в ТЗ:

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА КПР

Релевантност

Степента, в която целите на интервенцията за развитие съответстват на изискванията на бенефициентите, потребностите на страната, глобалните приоритети и политиките на партньорите и донорите.

Ефективност

Степента, в която целите на интервенцията за развитие са постигнати или се очаква да бъдат постигнати, вземайки предвид тяхното относително значение.

Ефикасност

Мярка за икономичността, с която ресурсите/приносите (парични средства, опит, време и други) биват преобразувани в резултати.

Устойчивост

Трайността на ползите от интервенцията за развитие след приключването на голяма програма за помощ за развитие.

Въздействие

Положителни и отрицателни, първични и вторични дългосрочни ефекти, възникнали от помощта за развитие, пряко или косвено, съзнателно или несъзнателно.

Като крайна цел, оценката на НДЕФ въз основа на тези критерии и принципи следва да подпомогне НДЕФ за изпълнение на бъдещите му задачи в областта на околната среда и за превръщането му в още по-ефективен инструмент за финансиране на екологични инвестиции.

3.3 Обхват на оценката

3.3.1 Обхват по отношение на времеви хоризонт и задачи

Времеви хоризонт: 1995–2009 г.

Изпълнени задачи:

В ТЗ са посочени четирите основни задачи, които бяха изпълнени:

- 1) Оценка на НДЕФ като институция в системата за управление на околната среда и финансовата система на България;
- 2) Оценка на дейностите за програмиране и процедурите на НДЕФ;
- 3) Оценка на ролята на НДЕФ за подобряване на качеството на околната среда;
- 4) Оценка на наследството на НДЕФ.

3.3.2 Обхват по отношение на продължителност и ресурси

Продължителност: 3 месеца

Работен план: Работният план, предвиден през въвеждащата фаза, беше спазен в основни линии. Наложихме се незначително удължаване на фаза 4 във връзка с наличността на експертите, които трябваше да бъдат интервюирани, но това не се отрази съществено на работния план или на резултатите от проекта. Актуализираният работен план е представен в приложение 1.

Ресурси:

Оценителският екип включваше съчетание от експерти с богат опит в извършването на оценки и изпълнението на програми/проекти за околната среда:

- Мариана Стефанова – директор на проекта
- Даниел Нигохосян – ръководител на екипа за изпълнение на проекта
- Гербранд ван Борк – оценител
- Ирена Владимирова – експерт по околната среда/оценител
- Радостина Цветанова – оценител
- Пламен Станев – експерт по околната среда
- Кристина Попдончева – специалист по събиране на данни

Професионалните профили и разпределението на експертите по фази и дейности беше представено във Въвеждащия доклад. Поради здравословни проблеми един от експертите (Саша Коперт) трябваше да бъде заменен, със съгласието на НДЕФ, от Гербранд ван Борк, който също е експерт с отличен опит в извършването на оценки, включително опит в България и други страни в Югоизточна Европа. Актуализираното разпределение на експертите по фази и дейности е представено в приложение 3.

3.4 Методика за провеждане на оценката

Методиката за провеждане на оценката се придържаше тясно към 5-те критерия за оценка, посочени в ТЗ. Общите разсъждения на оценителския екип относно връзката между критериите за оценка и методиката за оценка са изложени по-долу:

Критерий за оценка 1: Оценка на **релевантността** на операциите с общата цел, заложена в суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“.

За да определим съответствието на операциите на НДЕФ, ние разширихме този критерий и също така оценихме съответствието на интервенцията с политиките и приоритетите на България. Оценката на релеванността включваше също така анализ на съгласуваността с интервенциите на други донори.

Критерий за оценка 2: Оценка на **ефективността** на операциите на НДЕФ – степента, в която са постигнати целите на фонда.

Ефективността е най-еднозначният критерий за оценка. Този критерий съсредоточава усилията на експертите върху това да оценят дали са постигнати планираните резултати за една или друга операция. Оценени бяха два аспекта на ефективността на НДЕФ:

- Финансова ефективност – годишно и цялостно усвояване на средствата, предоставяни от НДЕФ
- Ефективност на проектите – степента, в която проектите са изпълнили своите цели
 - Въз основа на извадка от проекти
 - Въз основа на отговорите на онлайн въпросника, изпратен на бенефициентите

Критерий за оценка 3: Оценка на **ефикасността** на операциите на НДЕФ – как икономическите ресурси са трансформирани в резултати.

Ефикасността представлява съотношение между ресурсите, предоставени на НДЕФ, и постигнатите резултати. Оценката на ефективността беше извършена посредством:

- Сравнение между административните разходи (разходи за експерти, стопански разходи, разходи по офиса и др.) и разходите за проекти
- Ограничена съпоставка с ОПОС
- Определяне на източниците на административни ресурси
- Ефикасност на процедурите за обществени поръчки

Критерий за оценка 4: Оценка на **устойчивостта** на постигнатите резултати – дългосрочни ефекти, постигнати от операциите на НДЕФ, и възможност за използване на опита на НДЕФ за изпълнение на други програми в България и чужбина.

Устойчивостта визира по-дългосрочните ефекти от операциите. По този критерий се оценява степента, в която ефектите от помощта за развитие ще се запазят след оттегляне на донорската помощ. По отношение на оценката на НДЕФ устойчивостта беше определена основно на база извадка от проекти и информация, събрана от кабинетни проучвания, онлайн анкета и интервюта. Оценени бяха следните аспекти на устойчивостта:

- Финансова устойчивост
- Институционална устойчивост
- Технологична устойчивост

Критерий за оценка 5: Оценка на **въздействието** на операциите на НДЕФ – положителни и отрицателни, първични и вторични дългосрочни ефекти, предвидени и непредвидени.

Оценката на въздействието представлява задълбочен анализ, при който се разглеждат положителните и отрицателните, предвидените и непредвидените, дългосрочните и краткосрочните ефекти на интервенцията за развитие. Извършването на задълбочен анализ на въздействията на операциите на НДЕФ в рамките на тази оценка не беше осъществимо поради ограничения от времеви и бюджетен характер и поради липсата на обобщени данни в системата за мониторинг на фонда. Предвид тези обстоятелства въздействието беше оценено по извадка от проекти и основно на база качествени данни (онлайн анкета и интервюта).

За по-голяма яснота, навсякъде в доклада критериите за оценка са повдигнати в текстови клетки.

Освен критериите за оценка на КПР, при оценката ОЕ приложи **„Добри практики за управление на публичните разходи за околната среда” (Good Practices of Public Environmental Expenditure Management – PEEM)**, които актуализират Насоките от Санкт Петербург относно екологичните фондове в прехода към пазарна икономика²:

Представяне по отношение на екологична ефективност:

- Принцип 1. Взаимно допълване и съгласуваност с други инструменти на екологичната политика
- Принцип 2. Добре дефинирана програмна рамка
- Принцип 3. Ясна идентификация на екологичните резултати
- Принцип 4. Максимизиране на екологичния ефект на наличните средства
- Принцип 5. Постигане на лостов ефект с допълнително финансиране

Представяне по отношение на добри бюджетни практики

- Принцип 1. Фискална интеграция на приходите
- Принцип 2. Недопускане на ограничения на ефективността
- Принцип 3. Висока фискална дисциплина
- Принцип 4. Отчетност и прозрачност

² Насоките от Санкт Петербург станаха международно призната рамка за оценка на представянето на публичните фондове за околната среда след приемането им в рамките на процеса „Околна среда за Европа” през 1995 г. Тези принципи бяха приложени и при извършени „Преглед и оценка на българския национален доверителен екофонд” (2003 г.).

- Принцип 5. Отделяне на събирането на приходи и обществените поръчки от управлението на разходите

Представяне по отношение на ефективност на управлението

- Принцип 1. Солидно ръководство
- Принцип 2. Професионално управление на изпълнителната дейност
- Принцип 3. Солидно управление на проектния цикъл
- Принцип 4. Честни и непредубедени отношения с външните заинтересовани участници
- Принцип 5. Ефективно управление на финансовите продукти и рискове

На следващата таблица са обобщени всички фази, обекти на оценка, методи и източници на информация за тази оценка. Тя беше предложена през фазата на изпълнение и не претърпя съществени изменения през извършването на оценката. Единствената промяна, която следва да се отбележи, е увеличението на обема на извадката от проекти от 5% на 10% поради доброто планиране на посещенията на обекти.

Фаза	Обект на оценката	Метод	Източник на информация
Фаза 1. Встъпителна фаза	Подготовка на оценката Анализ на възможността за оценяване	• Кабинетно проучване • Интервюта с ръководители и служители на НДЕФ (виж приложение 7)	• Основни документи на НДЕФ • Бележки от интервюта
Фаза 2. Преглед на документи и интервюта с отговорни служители на фонда	Устройство и начин на работа на фонда	• Кабинетно проучване • Проучване на архиви • Онлайн въпросник • Полуструктурирани интервюта с членове на Съвета/Бюрото, координатори на проекти в НДЕФ, членове на конкурсни комисии	• Нормативни документи на НДЕФ, Правилник и др. (виж списък на проучените документи в приложение 4) • Резултати от онлайн въпросника • Бележки от интервюта
	Подбор, оценка и изпълнение на проекти	• Кабинетно проучване • Проучване на архиви • Извадка от проекти	• Процедурни правила на НДЕФ за оценка на проекти, описание на

		(10% от всички проекти на фонда) - Полуструктурирани интервюта с координатори на проекти, членове на комисии - Посещения на обекти (през фаза 3)	основните програми - Преглед на описания на проекти - Бележки от интервюта - Записки от посещенията на обекти (през фаза 3)
Фаза 3. Посещения на проектни обекти	Оценка на реализираните ефекти	- Проучване на архиви - Посещения на обекти и полуструктурирани интервюта с бенефициенти и НПО - Оценка на устойчивостта, трансфера на технологии, иновативността	- Годишни отчети - Записки от посещенията на обекти - Бележки от интервюта
Фаза 4. Оценка на програмата за замяна на дълг срещу околна среда и оползотворяване на придобития опит	Оценка на методите, програмирането и процедурите за подбор, оценка и изпълнение на проекти	- Анализ на констатациите от фази 1-3 чрез анализ на интервенционната логика, панели на ОИ, проучвания на проектни казуси и анализи „преди-след” - Интервюта с МОСВ и МФ, и с представители на 3 страни-донори	- Събрани данни през фази 1-3 - Бележки от интервюта
	Възможности за използване на опита на НДЕФ	- Проучване на архиви - Интервюта с МОСВ и МФ, и с представители на 3 страни-донори - SWOT анализ (силни страни, слабости, възможности и	- Предложения за участие на НДЕФ в изпълнението на други програми - Бележки от интервюта

		заплахи)	
Фаза 5. Изготвяне на заключителен доклад		Обобщаване на оценката	

Необходимо е да се направят няколко бележки във връзка с методиката. Онлайн въпросникът (виж приложение 5) е полезна техника, но има някои ограничения по отношение на тази оценка поради дългия период, който обхваща. Времевият диапазон води до много промени в структурата на бенефициентите и някои от хората в институциите, с които контактувахме, не са участвали в проектите. Така от общо 55 бенефициента отговорилите бяха 18. Едновременно с това резултатите от онлайн анкетата са представителни по отношение разпределението на респондентите между различните приоритети и видове бенефициенти.

Един полезен начин за провеждане на посещенията на обекти беше да се съчетават по няколко обекта в един район, което направи възможно да се увеличи извадката от проекти. НДЕФ оказва ценна помощ при планирането на посещенията, провеждането на интервютата и осигуряването на достъп до документи.

4 НДЕФ и замяната на „дълг срещу околна среда“ в България

4.1 Инициативата

НДЕФ е създаден въз основа на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“ между Правителството на България и Правителството на Конфедерация Швейцария, което беше подписано официално на 23 октомври 1995 г. Подписването на споразумението е предшествано от интензивни преговори между двете страни и от законодателни промени във връзка с учредяването на фонда. Председателят на Управителния съвет на фонда е назначен въз основа на съгласие, постигнато между българското и швейцарското правителство и Световната банка през октомври 1995 г. НДЕФ започва пълноценна дейност една година по-късно (през октомври 1996 г.) след сформирването на Изпълнително бюро и назначаването на първите служители.

Законът за опазване на околната среда (и измененията отнасящи се до НДЕФ) урежда организационната структура на НДЕФ (Управителен съвет, Консултативен съвет и Изпълнително бюро). След 1995 г. има няколко малки промени в структурата, които са разгледани по-нататък в тази глава. Също така, приемани са няколко изменения на Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ (през периода 1995-2007 г.) които се отнасят основно до състава на УС.

През 2010 г. средствата по суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“ са почти изчерпани. Същевременно, поради обстоятелството, че НДЕФ се приема за партньор с голям опит в екологичния сектор, с едно ново изменение на Закона за опазване на околната среда (06.2010 г.) са направени съществени промени в задълженията на НДЕФ. Новите задължения ще включват и управление на средствата, получени от международната търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) и търговия с квоти за парникови газове за въздухоплавателния сектор. Тези промени са отразени в новите изменения на Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ.

4.2 Обхват и релевантност на приоритетите

4.2.1 Обхват

В суаповото споразумение не са заложили конкретни приоритети. Писмо на заместник-министъра на околната среда (от 20.10.1995 г.) до посолството на Швейцария, което е част от споразумението, е по-конкретно в това отношение. Наред с другото, в него е посочено:

- Средствата по суаповото споразумение ще се използват основно като безвъзмездни помощи (грантове) за **финансиране или съфинансиране на добре подготвени и оценени проекти с голям приоритет за околната среда, които не са реализуеми при търговски условия** (с изключение на проекти за подпомагане на губещи дейности)
- Основната област, в която ще бъдат използвани средствата, е тази посочена в точка 5, алинея 4, член 1 на Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ (**„ликвидиране на замърсявания и увреждания на околната среда, настъпили в минало време”**)

Съгласно член 1 на Наредбата, средствата на фонда се използват за:

1. инвестиции в екологични проекти с национален и международен приоритет;
2. придобиване на оборудване, свързано с опазването на околната среда;
3. технологии за минимизиране на емисиите в индустрията;
4. дейности в областта на биологичното разнообразие и защитените територии;
5. ликвидиране на замърсявания и увреждания на околната среда, настъпили в минало време;
6. подпомагане на приватизирани предприятия за постигане на съответствие със законодателството за опазване на околната среда;
7. осигуряване на устойчивост на дейностите на НДЕФ;
8. други дейности, съответстващи на критериите и изискванията за финансиране от НДЕФ.

Следователно, документът, който обуславя приоритетите на НДЕФ (Наредбата от 08. 1995 г.), определя три приоритета: **въздух, биологично разнообразие и почистване на исторически замърсявания**. След допълнителни обсъждания, приоритетите заложили в Правилника за работа на НДЕФ (1997 и 2007 г.) следват основните приоритети:

1. Ликвидиране на замърсявания и увреждания на околната среда, настъпили в минало време, включително, без да се ограничава до това:³

- третиране на опасни отпадъци и вещества;
- намаляване до минимум на замърсяването на питейните води и храните с тежки метали, токсични органични съединения и други вредни химикали.

2. Намаляване на замърсяването на въздуха, включително, без да се ограничава до това:

- намаляване на здравния риск от високи концентрации на прах, серни и азотни окиси, олово и други токсико-химични фактори в населените места;
- намаляване на парниковите газове: въглероден двуокис, метан и др.;
- насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници.

3. Опазване на чистотата на водите, включително, без да се ограничава до това:

- изграждане на общински и промишлени пречиствателни станции за отпадни води във водосборния басейн на река Дунав;
- изграждане на общински и промишлени пречиствателни станции за отпадни води във водосборния басейн на Черно море.

4. Подпомагане на националната екологична мрежа и опазване на биологичното разнообразие⁴

По-нататък в Правилника е посочено, че „Приоритетните области [...] се ползват с еднаква тежест при подбора и оценката на проекти, кандидатстващи за финансиране от общите средства на НДЕФ, освен ако Управителният съвет след съгласието на Консултативния съвет реши да установи квоти за отделните приоритети спрямо общия брой на финансираните проекти“. Такова решение не е вземано през периода 1995-2009 г., следователно трябва да се приеме, че няма вътрешна приоритизация в рамките на определените приоритети. Важността на това обстоятелство ще бъде разгледана в следващата глава на този доклад.

Освен това, трябва да се отбележи, че НДЕФ вижда основната си цел като инструмент за попълване на недостига на финансови средства. Поради това той се насочва основно към добре разработени екологични проекти, които не биха се осъществили без неговото участие, и това съответства на целта, заложена при първоначалните обсъждания между двете правителства. НДЕФ следва ориентиран към търсенето подход и акцентира

³ Текстът „включително, без да се ограничава до това“ е добавен в Правилника през 2007 г. за четирите основни приоритета.

⁴ Версията от 1997 г. е по-конкретна по отношение на този приоритет. В нея са посочени опазването на флората и фауната, и наблюдението и инвентаризацията на биологичното разнообразие.

върху постигането на бързи и осезаеми резултати. Логиката на тази стратегия е проблем, който ще бъде разгледан по-нататък в текста.

4.2.2 Релевантност на приоритетите

В този раздел прилагаме критерий за оценка 1 (релевантност):

Релевантност

- Релевантност на приоритети спрямо общата цел на суаповото споразумение (съгласно изискванията на ТЗ)
- Релевантност спрямо приоритетите на страната
- Релевантност спрямо интервенциите на други международни донори

Една проблемна област по отношение на оценката на релевантността на приоритетите на НДЕФ произтича от обстоятелството, че тези приоритети не са изрично посочени в суаповото споразумение. Действително, има някои първоначални оценки на потребностите, но изборът на приоритети е предмет основно на преговорен процес между УС (представители на заинтересованите участници) и КС (представители на донора), продължил до 02.1997 г.

По отношение на приоритетите на България, началото на национална политика в областта на околната среда през последните 20 години беше поставено със Закона за опазване на околната среда от 1991 г. Обаче през периода 1991-2000 липсваха конкретно определени приоритети в областта на опазването на околната среда. През периода на подготовка на страната за присъединяване към ЕС (2000-2006 г.) приоритетите на националната политика придобиха по-ясни характеристики и бяха свързани със съхранението и опазването на основните компоненти на околната среда, подобно на логиката за приоритизация прилагана от НДЕФ. В следващата таблица са обобщени приоритетите на страната през периодите от 2000 до 2018 г.

№	Национална стратегия по околната среда 2000–2006 г.	Национална стратегия по околната среда 2009-2018 г.	Оперативна програма „Околна среда”
	Стратегическа цел	Стратегическа цел	Приоритетни оси
1	Осигуряване на добро качество и достатъчно количество вода за населението и националната икономика	Ограничаване и предотвратяване на последствията от изменението на климата, и чиста енергия	Подобряване и развитие на инфраструктурата за водоснабдяване и отпадни води в населени места с над 2000 ЕЖ и в населени места с под 2000 ЕЖ в градските агломерации
2	Съответствие със стандартите за качество на атмосферния въздух в проблематичните населени места	Осигуряване на висококачествена вода в достатъчни количества	Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци

3	Съхранение и разширяване на териториите с добри показатели на околната среда	По-здравословна околна среда за по-добро качество на живот	Съхраняване и възстановяване на биологичното разнообразие
4	По-тясна интеграция на екологичната политика с политиката на развитие на индустриалните сектори	Насърчаване на устойчивото потребление и производство	
5	Опазване и съхраняване на богатото екологично разнообразие	Ограничаване и предотвратяване на загубата на биологично разнообразие	
6	Създаване на условия за прилагане на европейското екологично законодателство и на международните конвенции в областта на околната среда	Изграждане на нови обществени модели на поведение, насочени към опазването на околната среда и подпомагане на устойчивото развитие, и осигуряване на висококачествена информация и наблюдение на околната среда	
7	Подобряване на управлението на отпадъци		
8	Намаляване на шумовото замърсяване		
9	По-широко участие на обществеността в решаването на екологичните проблеми		

Първият приоритет на НДЕФ (почистване на исторически замърсявания) съответства на стратегически цели 1, 3 и 7 на Националната стратегия по околната среда 2000-2006 г. Те също така съответстват на стратегическа цел 3 от Националната стратегия по околната среда 2009-2018 г. Що се отнася до ОП „Околна среда”, нейната приоритетна ос 2 съответства на приоритета на НДЕФ за третиране на битови и строителни отпадъци, а приоритет 1 на НДЕФ разширява обхвата на интервенциите чрез финансиране на дейности насочени към третирането на опасни отпадъци. Вторият приоритет на НДЕФ (намаляване на замърсяването на въздуха) е относим към стратегическа цел 2 на НСОС 2000-2006 г. Обаче замърсяването на въздуха не е включено в ОП "Околна среда". Качеството на водите (приоритет 3 на НДЕФ) и съхраняването на биологичното разнообразие (приоритет 4 на НДЕФ) също е включено във всички стратегически и програмни документи.

Във връзка с горното може да бъде направен изводът, че приоритетите на НДЕФ са релевантни на националните приоритети. „По-меките” цели, например увеличаването на осведомеността, не са приоритет за НДЕФ поради насочеността на фонда към инвестиционните интервенции. По

отношение на изменението на климата, това е сравнително нова цел за България, затова не е изненадващо, че не е била заложена сред първоначалните цели на НДЕФ през периода 1995-2009 г., въпреки че значителна част от финансираните проекти са водели до намаляване на емисиите на ПГ.

Съгласуваността с интервенциите на други донори е въпрос, който е бил обсъждан на срещи с представители на Датската енергийна агенция (бивша DEPA – Датска агенция за опазване на околната среда) и USAID. Било е потвърдено, че четирите приоритета на НДЕФ изцяло съответстват на приоритетите на DEPA. USAID също е имало проекти в областта на пречистването на води, третирането на твърди отпадъци и качеството на въздуха. Един от основните приоритети след 1995-1996 г. е биологичното разнообразие. Разликата с НДЕФ е тази, че техният акцент е по-скоро върху „меките” мерки, а не върху инфраструктурата (обучения, разработване на планове за управление на националните паркове, екотуризм).

Съответно, заключението на ОЕ е, че приоритетите на НДЕФ могат да бъдат считани за релевантни. Нашите препоръки за възможното подобряване на релевантността са:

- В бъдеще изборът на приоритети да бъде обосноваван със задълбочен анализ на:
 - потребностите на страната и бенефициентите
 - съществуващите приоритети на страната в областта на опазването на околната среда
 - приоритетите на други донорски организации, за да се избегне дублирането и да се гарантира взаимно допълване
- Препоръчително е този задълбочен анализ да стане част от предварителната оценка на конкретната екологична програма.

4.3 Устройство

Институционалната рамка на НДЕФ, установена в ЗООС (1995 г.) и Правилника, включва: Управителен съвет (УС), Консултативен съвет (КС) и Изпълнително бюро (ИБ).

УС, съвместно с КС, е отговарял за стратегията и политиките на НДЕФ, критериите за подбор на проекти и за крайното решение за предоставяне на финансова помощ на проекти предложени от ИБ. Съставът на УС е променян няколко пъти през годините. Съгласно ЗООС (1995 г.) УС се състоял от 7 души (председател, заместник – заместник-министър на ОСВ и 5 членове), като председателят се е назначавал от Министерския съвет за срок от 5 години.

Правилникът за работа (1997 г.) намалява броя на членовете на УС на шест.

С новия Закон за опазване на околната среда (2002 г.) броят на членовете на УС е увеличен отново на 7 (председател, 2 заместници и 4 членове), но други съществени промени не са правени.

Консултативният съвет е трябвало да се състои от представители на правителствата, финансовите и други институции, които са предоставили средства в подкрепа на Националния доверителен екофонд. През целия период 1995-2009 г. КС е имал само един член – представителят на швейцарското правителство. КС е съгласувал и оценявал проекти предложени за финансиране от фонда. Той също така е участвал в заседанията на УС. КС има право на вето, което никога не е било упражнявано.

ИБ отговаря за текущата работа на фонда. Бюрото участва практически в целия проектен цикъл: подготовка, оценка за финансиране, изпълнение и наблюдение. ИБ се ръководи от директор (избиран за 5 години от УС) и съгласно Правилника от 1997 г. и 2007 г. се състои от три служби: финансово-икономическа служба, техническа служба и служба за координация и управление на офиса. В пиковите периоди от работата си ИБ е имало състав от девет експерта (единадесет с помощния персонал).

Освен това, през октомври 2004 г. е създаден Фонд „Защитени територии“ (ФЗТ) с решение на УС като ведомствена структура на НДЕФ. Грант от USAID е използван за помощ за институционално развитие. Разработен е иновативен механизъм под формата на оборотен (револвиращ) доверителен фонд за съхранение на природата, но този фонд не получава капитализация. Причината за това е чувствителността на горския сектор и неблагоприятните условия на финансовите пазари, които се отразяват на политиките на американските фондации и бюджетите, с които разполагат. Но преди всичко, инициативата не се е реализирала поради обстоятелството, че първоначалната капитализация на ФЗТ чрез ГЕФ не е била осигурена, тъй като не е стартирал много по-голям проект на СБ в горския сектор. Следователно може да се направи извод, че ФЗТ не е съфинансирал по причини, намиращи се извън обхвата на възможните действия на НДЕФ.

Новото изменение на Закона за опазване на околната среда от 06.2010 г. дава на фонда мандат да управлява и средствата от търговията с предписани емисионни единици (ПЕЕ) и търговията с квоти за парникови емисии за въздухоплавателния сектор, както и други мандати. КС може също така да включва представители на страни-купувачи на ПЕЕ.

Новото изменение на Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ отразява промените в ЗООС (2010 г.) относно ПЕЕ и квотите за парникови газове за въздухоплавателния сектор. То също така предвижда средствата на НДЕФ да се използват в съответствие с националните стратегии и програми за околната среда и Националната схема за зелени инвестиции, отчитайки волята на купувачите. Отново е променен съставът на УС – на мястото, отредено за заместник-министър на земеделието и горите е включен заместник-министър на икономиката, енергетиката и туризма по разбираеми причини, свързани с новите правомощия на НДЕФ.

4.4 Предизвикателства и очаквания

НДЕФ се е изправял пред много предизвикателства в миналото. Всички резултати от оценката трябва да бъдат разглеждани с оглед на условията, в които е работил НДЕФ. С изключение на подобна програма в Полша, устройството на НДЕФ е трябвало да се разработва на практика от самото начало, независимо от съществената подкрепа на СБ. Имало е обмен на информация между представители на полската и българската суапови програми, но приспособяването на структурата и дейностите на НДЕФ към местните условия вероятно е било трудна задача. Това обяснява разликата във времето между подписването на суаповото споразумение (1995 г.) и одобряването на първите проекти за финансиране (1997). По това време България практически няма опит с международно финансирани инфраструктурни проекти в областта на околна среда (страната можеше да ползва предприсъединителните фондове на ЕС едва от 2005 г.), следователно НДЕФ не е имал примери, към които да се придържа.

Вероятно най-голямото предизвикателство пред НДЕФ е политическата среда, в която е осъществявал своята дейност. Този проблем е бил поставян от всички донори и от членовете на УС, интервюирани по време на тази оценка (виж приложение 7). Този въпрос също така е разглеждан обширно при предишната оценка от 2003 г. През първите години от работата си НДЕФ е бил подлаган на опити за политически натиск. Според представители на УС и на международните донори, правителствата през последните 5-7 години не са оценявали достойнствата на НДЕФ и до известна степен са го пренебрегвали. Често посочвани причини на интервютата бяха независимостта на НДЕФ и относително малкия му бюджет през последните 5-7 години.

Трябва да се отбележи също така, че фондът е осъществявал дейността си през преходен за България период, белязан с икономически, социални и политически проблеми. Например ранният период след учредяването на фонда, 1996-97 г., се характеризира с драматична инфлация, която силно обезценява реалната стойност на средствата на фонда, тъй като те, в съответствие със суаповото споразумение, са се държали почти изцяло в български лева. Друг проблем е бил липсата на опит на потенциални бенефициенти с правилата и процедурите за кандидатстване с проекти. До голяма степен това е причината за огромния брой предложения за проекти, които не са отговаряли на правилата на фонда. Съответно, НДЕФ е трябвало да работи в условия на недостиг на добри предложения за проекти.

Очакванията за бъдещето също представляват предизвикателство. За да продължи дейността си, НДЕФ ще трябва да участва в нови видове дейности. Най-реалистичните варианти, според ръководството на НДЕВ, са следните два:

- **Схема за зелени инвестиции (СЗИ)** – Има възможност НДЕВ да стане звено за изпълнение на СЗИ в България. Тази възможност е обсъждана на различни равнища през периода 2002-2004 г., но

официалното решение идва едва през 2010 г., когато МОСВ изразява официално подкрепата си за това НДЕФ да стане такъв орган. Счита се, че НДЕФ е оставило добра историческа следа и предлага подходяща възможност за създаване и управление на СЗИ в България. В тази връзка, измененията на нормативната уредба на НДЕФ са интензифицирани през тази година. Очаква се, че НДЕФ ще може за започне активна дейност като звено за изпълнение на СЗИ в България още през пролетта на 2011 г.

- **Новата швейцарско-българска програма за сътрудничество и нейната ос „Околна среда и инфраструктура”** – на 07.09.2010 г. България и Швейцария подписаха споразумения, съгласно които Швейцария ще предостави 76 милиона швейцарски франка за икономическото и социално развитие на България през следващите пет години. Договореностите обхващат области като сигурност, гражданско общество, околна среда и насърчаване на частния сектор. НДЕФ е предвиден за местен междинен орган, но все още не е получил официално този мандат. Очаква се фондът да управлява проекти в две области:
 - управление и обезвреждане на опасни отпадъци;
 - енергийна ефективност.

Обаче горепосочените два варианта (СЗИ и новите швейцарски програми) са възможности, по които НДЕФ ще работи, за да приложи опита си в управлението на средства, осигурени за проекти в областта на околната среда.

Същевременно, тези възможни бъдещи роли ще означават необходимост от нова институционализация на НДЕФ (процес, който вече е започнал), нови процедури за управление на проектния цикъл и увеличаване на административния капацитет на ИБ на фонда.

5 Оценка на НДЕФ и суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда“

5.1 Оценка на организацията и методите на работа

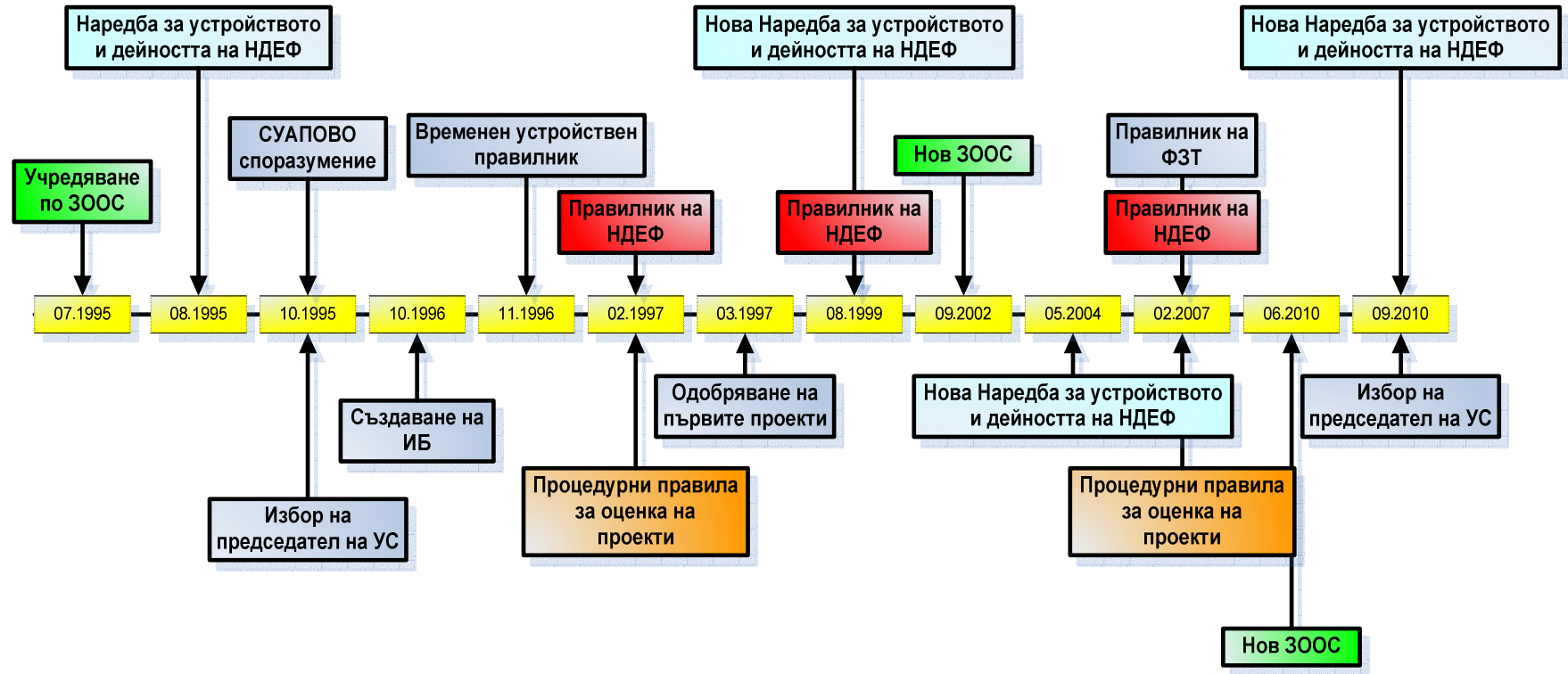
5.1.1 Организация

Устройството на НДЕФ изцяло съответства на препоръките в доклада на ОИСР „Lessons learnt from experience with Debt-for-Environment Swaps in Economies in Transition“ („Поуки от опита със замените на дълг срещу околна среда в икономиките в преход“). Той съответства на препоръката за „включване на вътрешни и външни заинтересовани страни, като НПО, академични институции, допринасящи донори“ в процеса на вземане на решения. Характерно и особено ценно за фонда е разделението между органа за вземане на решения (УС) и изпълнителния орган (ИБ), което също е в съответствие с препоръките на ОИСР и изведените поуки.

Развитието на НДЕФ и на замяната на дълг срещу околна среда през годините е представено на фигура 1 - Хронологично развитие на НДЕФ и на замяната на дълг срещу околна среда. Институционализацията на суаповото споразумение отнема около година и половина. Затова първите проекти са одобрени за финансиране през март 1997 г. Процедурните правила за оценка на проекти са променени само през 2007 г., когато НДЕФ на практика спира да приема нови предложения за проекти. Измененията на ЗООС през 2002 г. бяха последвани от нова наредба едва две години по-късно, а Правилникът за работа на НДЕФ е изменен през 2007 г. От това следва, че през периода 2002-2007 Правилникът за работа на НДЕФ не е съответствал напълно на новостите в законодателството. НДЕФ е прилагал новите правила, например за състава на УС, но те не са били отразени в Правилника. Това не може да се счита за съществено отклонение, но е препоръчително в бъдеще да се вземат всички необходими мерки за осигуряване на пълно съответствие между нормативната уредба и вътрешните правила и процедури на НДЕФ.

Друг проблем свързан с вътрешната организация на НДЕФ е изборът на нов председател на УС. Мандатът на д-р Валентин Босевски изтича през 2006 г. и той подава оставка. Обаче Министерският съвет нито приема оставката, нито я връща. За временно изпълняващ длъжността председател е избран проф. Наум Якимов (БАН), но тъй като не е назначен от МС, легитимността му не е пълна. Тази ситуация говори за пренебрегването на фонда от страна на предишното правителство. До известна степен, процедурата за избор на нов председател не е достатъчно ясна и експедитивна. Тази процедура е уредена по-подробно в правилника от 02.2007 г. Понастоящем Министерският съвет трябва да назначи нов председател на УС не по-късно от три месеца след изтичането на мандата на председателя или след неговата оставка. Но този срок не е спазен, тъй като д-р Ирена Георгиева е назначена за председател едва през 2010 г.

Фигура 1: Хронологично развитие на НДЕФ и на замяната на дълг срещу околна среда

Устройството на НДЕФ е уредено в текстовете на Закона за опазване на околната среда, Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ и Правилника за работа, както са посочени по-горе. Всички интервюирани считат тристепенната организационна структура на НДЕФ (УС, КС и ИБ) за успешна. Тази структура може да изглежда донякъде усложнена, но на практика сътрудничеството между институциите е било отлично.

От гледна точка на ефикасността, тъй като КС се е състоял от само един член, можело е той да се включи в УС. Но предвид сложната обстановка, в която е работил фондът, ролята на КС се счита за изключително важна. Правото на вето никога не е било упражнявано, но КС е институцията, даваща безпристрастно мнение през процеса на избор на проекти, което гарантира ограничаване на възможностите за оказване на политически натиск.

Структурата на УС е била относително балансирана по отношение на участието на правителствени и неправителствени представители благодарение на включването на членове от НПО, БАН и Националното сдружение на общините в Република България.

НДЕФ е имал важни неформални и преки отношения с други държавни органи, предоставящи финансова помощ за опазване на околната среда. ИБ бюро е осъществявало сътрудничество основно с ПУДООС, Световната банка, USAID и Датската агенция за околната среда. Мненията на тези организации за устройството и капацитета на НДЕФ са много положителни. Експертите на НДЕФ са проявявали достатъчно капацитет и мотивация. Четиринадесет от шестнадесетте получатели на безвъзмездни средства, които отговориха на нашия онлайн въпросник, определят квалификацията на състава на ИБ като „отлична“.

5.1.2 Методи на работа

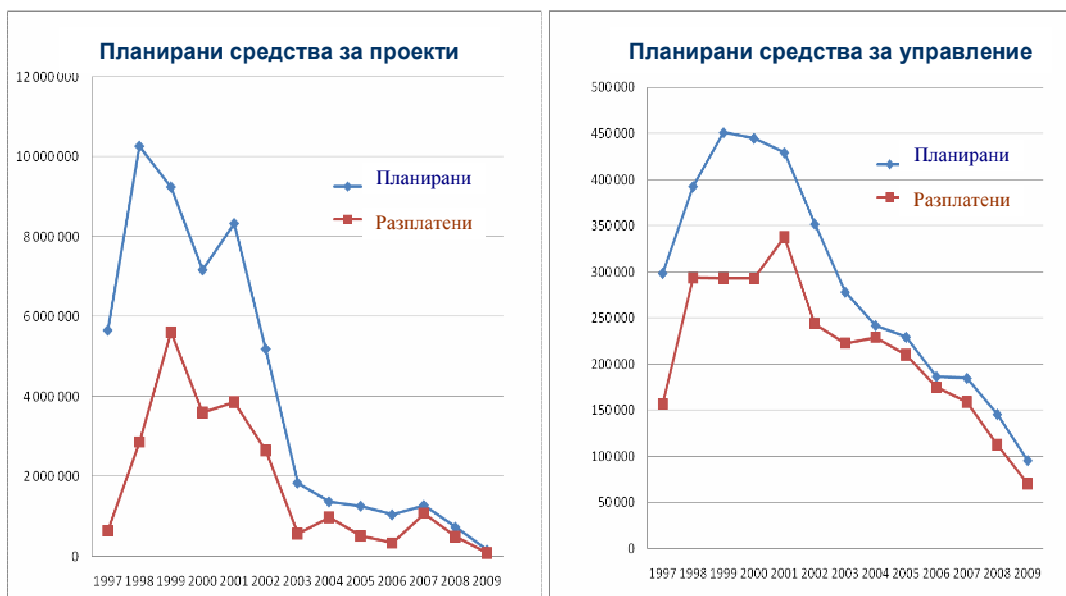
Методите на работа на НДЕФ са определени в текстовете на Закона за опазване на околната среда, Наредбата за устройството и дейността на НДЕФ, Правилника за работа и Процедурните правила за оценка и подбор на проекти. Те установяват рамката за всички етапи от програмния цикъл:

- Планиране
- Подбор и предварителна оценка
- Изпълнение
- Наблюдение
- Заключителна оценка и одит

В този раздел ще бъдат разгледани планирането, наблюдението, заключителната оценка и одита, и отчасти изпълнението. Системата за подбор, заключителна оценка и изпълнение ще бъдат разгледани по-подробно в следващия раздел.

Планиране

Приоритетите на НДЕФ не са се променяли през годините. Освен това, не е имало вътрешна приоритизация между четирите приоритета и не са набелязвани финансови цели за всеки приоритет, тъй като, за съжаление, не е имало достатъчно на брой качествени проекти за усвояване на средствата. Както е видно от двете следващи графики, планираните средства за периода 1997-2003 г. надхвърлят разходите както за проекти, така и за управление.

Фигура 2: Планирани и изразходвани средства

Разликата между планираните и изразходваните средства за проекти може да бъде обяснена със стремежа на НДЕФ за максимално бързо усвояване на средствата и очакванията за по-качествени предложения за проекти. Друг важен фактор за това е намаляването на бюджетите на отделните проекти при възлагането на обществени поръчки поради много ефективните и прозрачни практики за възлагане на такива поръчки.

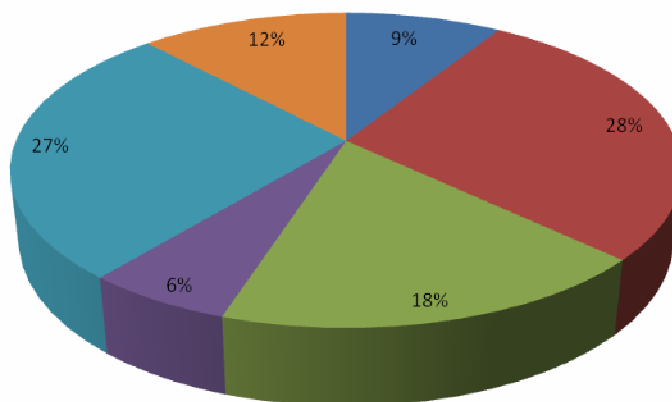
Изпълнение и наблюдение

Изпълнението на суоповото споразумение „Дълг срещу околна среда“ е оценено въз основа на следните три критерия: релевантност, ефективност и ефикасност. Критериите за устойчивост и въздействие са приложени в следващите две глави.

Релевантността при изпълнението има две измерения – териториална релевантност и релевантност на изразходваните средства спрямо приоритетите. Териториалното разпределение на броя проекти, получили финансиране, е показано на следващата фигура:

Териториално разпределение на проектите

■ BG31 - Северозападен ■ BG32 - Центр. северен ■ BG33 - Североизточен
■ BG34 - Югозападен ■ BG41 - Центр. южен ■ BG42 - Югоизточен

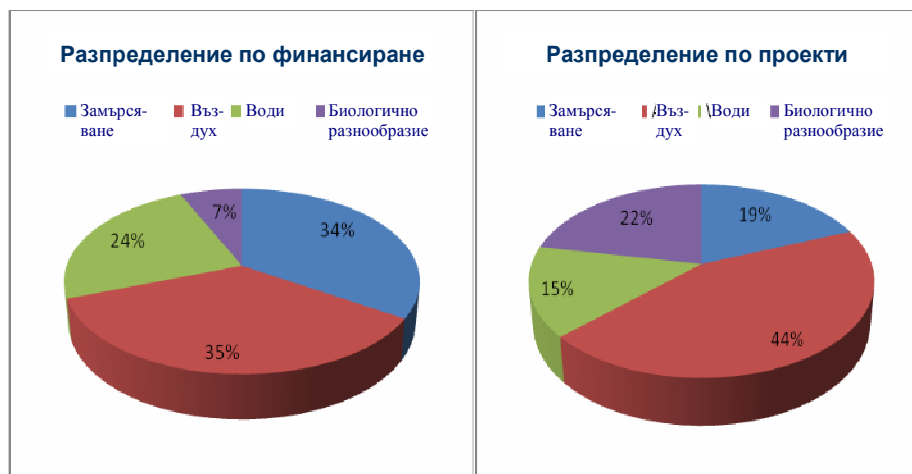

Фигура 3: Териториално разпределение на проектите по брой

Релевантност

Видно е, че броят на одобрените проекти не е разпределен съвсем равномерно между 6-те региона от ниво NUTS II в България. Разбира се, трябва да се отбележи, че региони на ниво NUTS II съществуват едва отскоро като териториални единици за планиране в България. Освен това, предвиденият географски обхват на приоритет 3 са водосборните басейни на Дунав и Черно море, тоест географски баланс не е бил нито очакван, нито изискван. Следва също така да се отбележи, че до известна степен липсата на баланс се дължи на доминиращата тенденция за финансиране на проекти с по-висока степен на зрелост и липсата на съзнателно привличане на проекти от конкретни региони. Рискът при този подход е, че получените проекти идват от най-активните кандидати, а не от тези, които имат и са в състояние да решат най-тежките екологични проблеми. В бъдеще НДЕФ може да помисли за начини за увеличаване на териториалната релевантност (съразмерност на финансовото подпомагане със сериозността на екологичните проблеми в териториите) чрез целенасочен подход, включително допълнително точки за проекти в области с тежки екологични проблеми или икономически изоставащи райони.

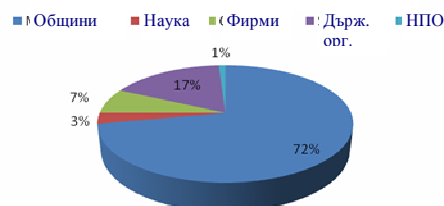
Както беше посочено, няма вътрешна приоритизация между четирите приоритета на НДЕФ. Като тежест те се считат за равностойни. Средните фигури показват реалното разпределение по проекти и по финансиране.

Фигура 4: Разпределение на проектите по приоритети

Видно от тези фигури, приоритетът „Замърсяване на въздуха” определено доминира както по отношение на финансирането, така и на броя проекти.

Разпределение на одобрените проекти по видове организации

Най-малко финансиране получава биологичното разнообразие. Това е една от областите на загриженост и при предишната оценка (2003 г.). Представителят на НПО в УС признава липсата на достатъчно добри проекти от НПО, макар че 8% от предложенията идват от НПО. Основната причина е, че по това

време екологичните НПО рядко развиват инвестиционни проекти. КС също е настоявал за повече проекти в областта на биологичното разнообразие. И така накрая се стига до мълчалива приоритизация на биоразнообразието, което е видно от нарасналия брой одобрени проекти за този сектор. Дори

без да определя финансови цели за периода 1995-2009 г., НДЕФ е могъл да обявява годишни приоритизации на дадено направление, за да насърчи подаването на повече предложения в конкретната област. Друг начин за увеличаване на предложенията за конкретен приоритетен сектор разбира се е чрез допълнителни точки за съответните предложения при подбора на проектите.

Финансовата ефективност на НДЕФ има две измерения – усвояване на средствата на НДЕФ по години и общо. Усвояването по години вече беше разгледано. Поради различни причини НДЕФ не е усвоявал ежегодно планираните средства. Но по отношение на цялостното усвояване, НДЕФ показва голяма ефективност, тъй като е използвал на практика цялото предвидено финансиране. Следващата таблица показва усвояването на

средствата и е съставена по данни от годишните отчети, които изготвя и разпространява НДЕФ.

Година	Финансиран и проекти	Завършени проекти	Общ бюджет на финансираните проекти (лв.)	Участие на НДЕФ във финансираните проекти (лв.)	Общ бюджет на завършените проекти (лв.)	Участие на НДЕФ в завършените проекти (лв.)
1997	6	2	-	-	759 000	351 189
1998	8	5	52 538 706	8 789 687	1 775 039	712 302
1999	22	14	68 640 858	12 499 616	56 789 809	10 374 364
2000	37	19	94 197 039	19 756 476	62 761 586	11 973 363
2001	45	29	117 528 048	22 047 434	79 613 254	15 318 140
2002	52	39	119 672 664	22 543 391	92 633 506	18 572 522
2003	59	46	123 357 509	23 261 470	113 954 349	21 489 417
2004	67	59	130 425 942	23 874 148	126 328 503	22 772 892
2005	74	69	130 375 893	24 171 713	129 700 974	23 815 569
2006	87	73	135 680 754	25 611 783	130 341 670	24 131 424
2007	100	85	141 752 494	26 548 666	135 898 918	25 483 741
2008	100	98	141 666 240	26 548 666	141 545 975	26 462 661
2009	100	98	141 666 240	26 548 666	141 545 975	26 462 661

Резултатите показват, че до 2003 г. НДЕФ е усвоил по-голяма част от средствата. Видно е също така, че от 100-те сключени договора само 2 не са изпълнени напълно. Предвид горното, може да се направи извод, че НДЕФ е бил много ефективен в изпълнението на утвърдените от него проекти. Въпросните два проекта не са били довършени по причини независещи от НДЕФ. Във всеки случай са достигнали определена фаза, поради което не е трябвало да се възстановяват средства на НДЕФ. Участието на НДЕФ в договорените проекти е около 19%. Въз основа на това може да се твърди, че НДЕФ определено е изиграл много важна роля за привличане на повече средства за проектите от неговото собствено участие.

Данните за възможните закъснения и проблеми с конкретни проекти трябва също така да се обобщават и анализират в годишните отчети. Отчетът за периода 01.1997-12.1997 г. не е ограничен само до отчетния период, което създава трудности по отношение на наблюдението на напредъка. Класификацията на различните проекти се различава от тази в предишния отчет, същото се отнася и за класификацията на кандидатите. След 1999 г. качеството на отчетите бележи подобрене. Независимо от това, все още липсват ясно различими показатели в отчетите за отделните проекти – време, планирани показатели и реализирани резултати. Обобщени данни за показателите за всички проекти трябва да се събират в системата за наблюдение. Това би подобрило значително системата за наблюдение и би

направило бъдещите оценки по-лесни и по-надеждни. След 2006 г. одиторските доклади стават част от годишните отчети, което е напълно оправдано и може да се счита за добра практика.

Отново във връзка със системата за наблюдение, качеството на архива на НДЕФ се нуждае от подобрене.

Ефикасността на изпълнението от страна на НДЕФ може да бъде оценена чрез:

- Сравнение между административните разходи (разходи за експерти, стопански разходи, разходи по офиса) и разходите за проекти.

Фигура 5: Дял на извънпроектните разходи

Ефикасност

Горната графика показва дела на извънпроектните разходи в общите разходи на НДЕФ. Видно е, че НДЕФ е бил най-ефективен през периода 1998-2002 г., когато е изпълнявал голям брой проекти без да е изненада, че делът на управленските разходи на НДЕФ е относително по-висок през първите години от създаването му и през последните няколко години (с изключение на 2007 г.).

До 2004 г. персоналят на ИБ е наброявал 9 души. Обаче поради намаляване на налични средства, от 2005 г. броят им започва да намалява и според последния годишен отчет (2009) персоналят се състои от 1 щатен служител и 1 служител на непълен работен ден. Въпреки тези факти управленските разходи на НДЕФ не спадат под средните 11%. Това се обяснява с обстоятелството, че след 2004 г. УС решава да акцентира върху по-малки проекти и да продължава усилията за придобиване на нови функции за НДЕФ. Фондът продължава да функционира, което естествено изисква определени постоянни разходи, независимо че през последните години има съвсем малко проекти.

- Определяне на източниците на административни ресурси

През годините, повечето разходи за институционализация и поддръжка на операциите се покриват с постъпления от лихви, което е признак на добра ефективност. МБВР също отпуска безвъзмездна помощ за институционализацията на НДЕФ в размер на 198,500 щатски долара.

- Ефикасност на процедурите за възлагане на обществени поръчки

В резултат на добрата организация и провеждане на тръжните процедури, общите разходи по много проекти се оказват по-малко от предвиденото. Така постигнатата икономия от ефективните тръжни процедури е значителна. Например през 2001 г. икономите възлизат на 1,960,507 лева, което е около 26% от предвидените средства за финансиране на проекти през 2001 г. За 2000 г. този показател е 14%, за 2002 – 18%, 2003 – 7%, 2004 – 8%, 2006 – 41%, 2007 – 3% и за 2008 – 9%. Следователно, всъщност НДЕФ е бил много ефикасен по отношение на икономисването на средства поради добре провежданите тръжни процедури.

Оценка и одити

НДЕФ няма специални правила за оценка на замяната на дълг срещу околна среда – колко често трябва да се извършват оценките, дали да се извършват от вътрешни или външни експерти, обхват на различните видове оценки. По принцип, препоръчва се програмите да са предмет на предварителни, текущи и последващи оценки. Обикновено текущите оценки се извършват в хода на програмата въз основа на план за оценка. Естествено, трудно може да се разработи такъв план, когато програмата няма предварително определен срок за приключване.

Дейността на НДЕФ се одитира ежегодно от реномирани международни фирми, което е създавало обстановка на отчетност и прозрачност на дейностите на фонда. Одиторите не са установявали съществени несъответствия и докладите са изцяло положителни. Документът „Национален доверителен екофонд: Преглед на спазването на Правилника и Процедурните правила и преглед на напредъка на проектите“, изготвен от Ernst and Young през 2002 г., е изцяло положителен и включва само следните бележки:

- незначително несъответствие по отношение на прилаганото ограничение от 90% за задържаните суми вместо 80% (съгласно член 37, алинея 3 от Правилника), което произтича от законодателните промени и общоприетата бизнес практика в България. Във всеки случай правилото за 80% е трябвало да отпадне от Правилника от 2007 г., тъй като не е било прилагано за всички проекти;
- Заседанията на комисията за оценяване на проекти не са провеждани веднъж месечно поради малкия брой нови проекти, което по мнение на ОЕ е естествено;
- трудовите договори трябва да бъдат преподписани като постоянни трудови договори, за да бъдат приведени в съответствие с разпоредбите на Кодекса на труда, което е направено;

- НДЕФ се нуждае от институционална подкрепа от страна на държавните органи за привличане на нови потенциални донори – този въпрос е разгледан много подробно в настоящия доклад за оценка.

През последните години одиторите установяват, че персоналът на НДЕФ е под критичната маса, поради което липсва надлежно разделение на отговорностите за подбора, наблюдението и изпълнението на проекти. Това не е изненадващо в условията на намаляващи средства. Всички оценки и одити съдържат висока оценка за начина на работа и прозрачността на фонда.

Има два други въпроса, които са хоризонтални спрямо програмния цикъл – административен капацитет и дейности за осведомяване на обществеността.

Административен капацитет

Броят на хората, работещи в НДЕФ и техният професионален опит, направили НДЕФ „център за високи професионални постижения“, вече бяха разгледани. Освен това може да се каже, че съставът е преминал достатъчно обучение. Според интервюираните бивши служители, обученията са съответствали на потребностите. През периода 1997-2001 година са преминали специално обучение по процедурите за обществени поръчки на Световната банка, които са били прилагани преди приемането на българския Закон за обществените поръчки.

За първите проекти са били използвани външни проверяващи, но впоследствие НДЕФ развива достатъчен административен капацитет. Външни експерти са били използвани за подбор на проекти, по които НДЕФ не е имал достатъчен капацитет. Такъв сектор например е бил биологичното разнообразие.

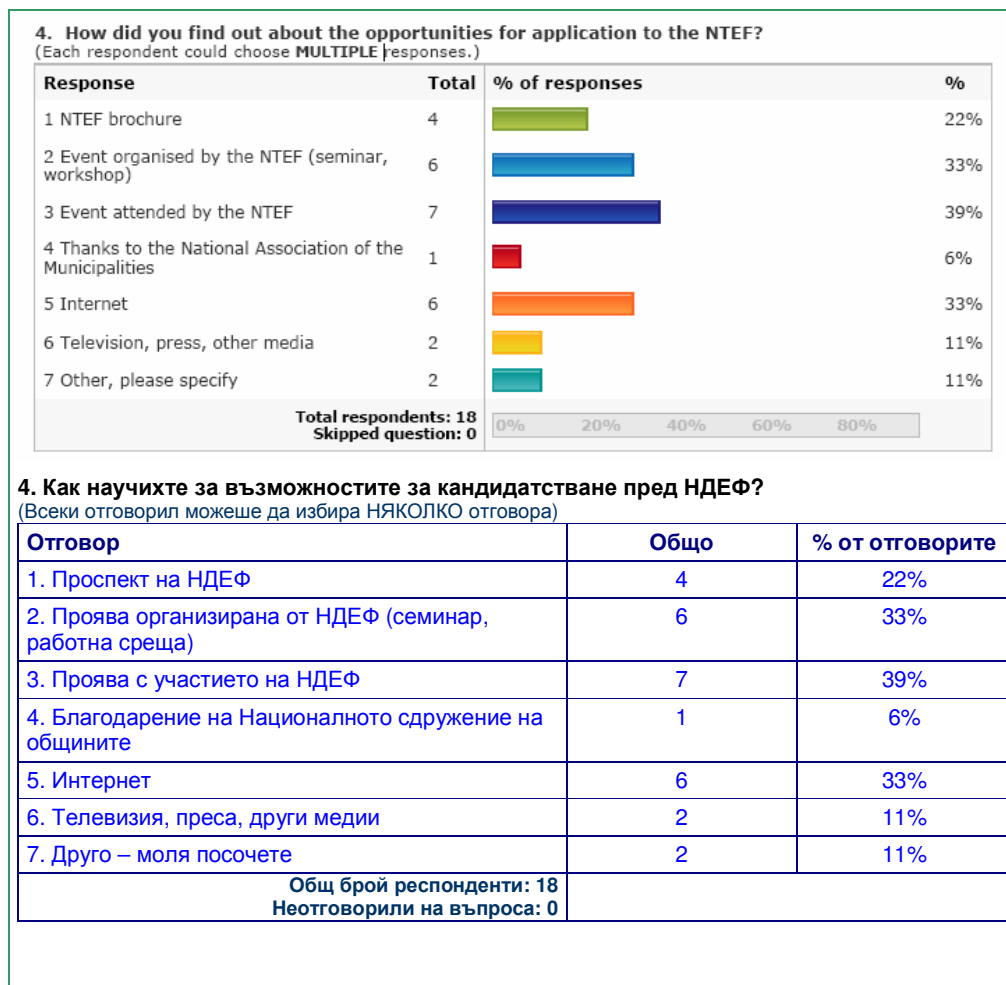
Още през 1997 г. заплатите биват съкратени с 40% и някои от служителите напускат. Проблемът не е толкова сериозен, тъй като основният състав остава в НДЕФ, но през следващите години възнагражденията стават неконкурентоспособни. Този факт е подчертан и от външната оценка през 2003 г.

Дейности за осведомяване на обществеността

През периода 1995-2009 НДЕФ е използвал различни инструменти за увеличаване на осведомеността относно неговата дейност. Тези инструменти включват проспекти, семинари, срещи с общински органи, съобщения по държавната телевизия, работни срещи, участие в конференции, срещи с чуждестранни донори, уебсайт (създаден през 2000 г. и актуализиран наскоро), включване в изданието „Състояние на планетата“ (State of the World) на Institute World Watch. Независимо от всички тези усилия, в годишния отчет за 2000 г. е посочено, че много често средствата за масова информация не проявяват достатъчно интерес към пресконференциите, които се отразяват преди всичко от местната преса и

кабелните телевизии. Трябва да се отбележи, че популяризирането на ФЗТ е започнало през 2003 г. (1 година преди създаването му) и е продължило отново през 2007 г. Въз основа на информацията от отчетите може да се заключи, че комуникационната стратегия на НДЕФ е била адекватна и успешна.

Оценката на мерките за осведомяване на обществеността от получателите на безвъзмездна помощ, които отговориха на онлайн въпросника, е отразена на следната диаграма:

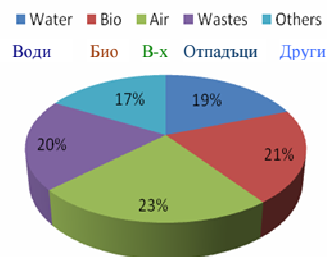

5.2 Оценка на подбора, предварителната оценка и изпълнението на проекти

Процедурите на НДЕФ за подбор, предварителна оценка и изпълнение на проекти са разписани в Процедурните правила за оценка и подбор на проекти от НДЕФ, по-нататък наричани „Правилата“. Предвидено е, че Правилата (1997 г.) следва да бъдат преразглеждани и изменяни ежегодно за отразяване на опита на НДЕФ, но в действителност са изменени едва през 2007 г. Правилата от 2007 г. наистина бележат подобрене, но повечето проекти са били подбрани, оценени и изпълнени по старите Правила. Въпреки това, ОЕ не установи каквито и да било съществени недостатъци в дейността на НДЕФ по отношение на подбора, предварителната оценка и изпълнението на проектите. Видно от доклада на ОИСП „Lessons learnt from experience with Debt-for-Environment Swaps in Economies in Transition“ („Поуки от опита със замените на дълг срещу околна среда в икономиките в преход“), НДЕФ е известен със своите безкомпромисни процедури за подбор на проекти и прозрачност на процесите за вземане на решения. Това становище беше потвърдено от настоящата оценка. Едновременно с това, въз основа на резултатите от оценката, бихме желали да предложим някои препоръки, които могат да доведат до допълнително усъвършенстване на процедурите на НДЕФ за подбор и изпълнение на проекти.

5.2.1 Подбор и предварителна оценка

Разпределение на предложенията по приоритети

НДЕФ е бил изправен пред трудната задача да подбира проекти измежду 538 постъпили предложения. Предложенията са били разпределени в общи линии равномерно между четирите приоритета, както показва фигурата вляво.

Процедурата за подбор обхваща няколко етапа – оценка на съответствието на проекта с установените критерии и условия, одобряване от КС и от УС. Заседанията на Комисията по подбора,

разглеждането на предложенията за проекти и одобряването им от КС и УС, както и подготовката на съответните договори са разписани добре в Правилата. До голяма степен, огромният портфейл от успешно изпълнени проекти е следствие на Правилата и тяхното прилагане.

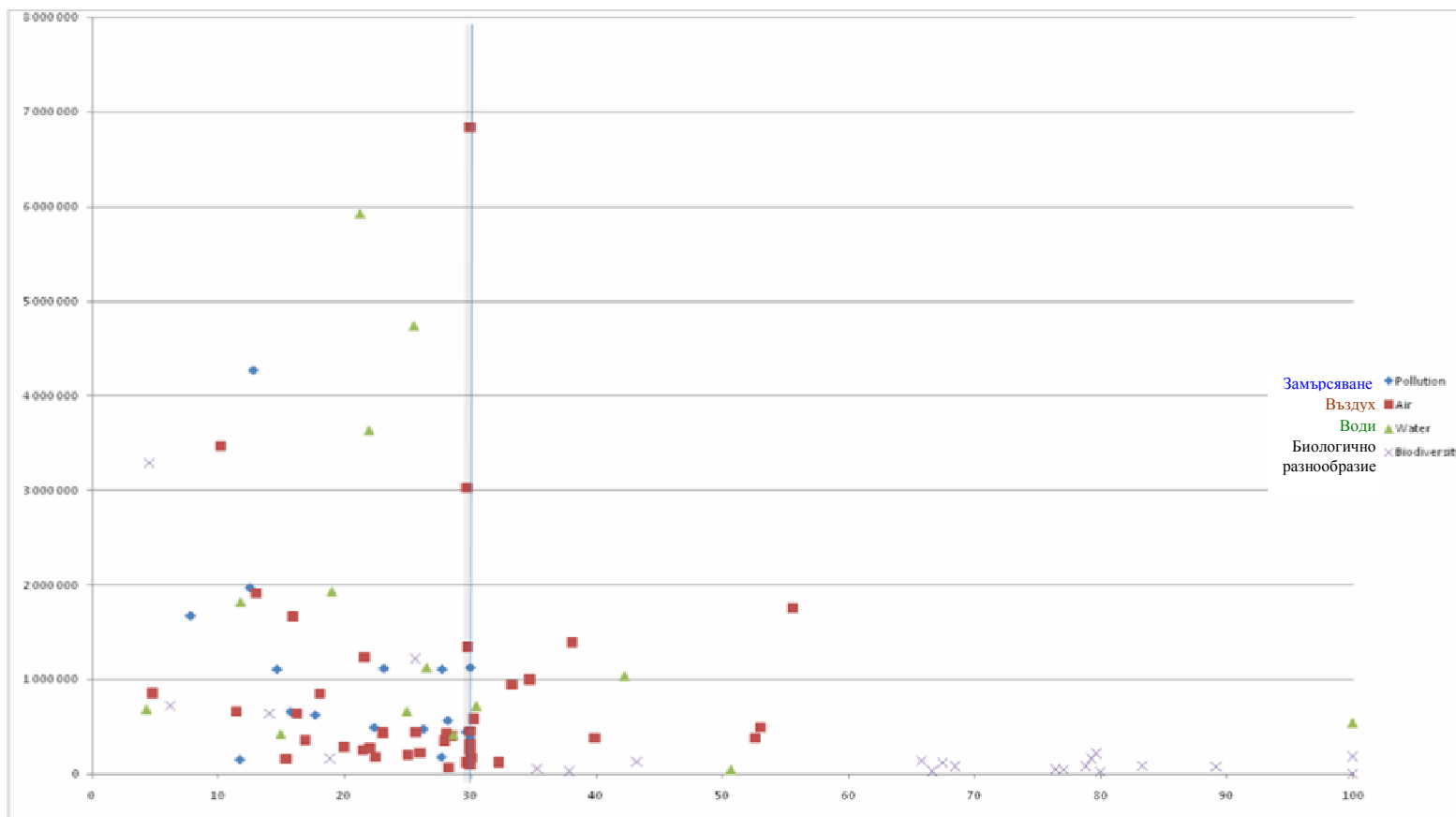
Съгласно член 4 от Правилата, максималният размер на съфинансирането на безвъзмездни помощи е 30%. Това изискване може да не се прилага по решение на УС. Както е видно от фигурата, проектите с участие на НДЕФ

под 30% наистина са по-малко от проектите с по-голямо участие на фонда. При все това, значителен брой проекти, предимно в рамките на приоритета за биологично разнообразие, са получили средства над този праг. Това може да се обясни с обстоятелството, че инициаторите на проекти за биологично разнообразие обикновено разполагат с ограничени средства и бюджетите на тези проекти са значително по-малки. Съфинансирането от НДЕФ на всички проекти за почистване на замърсявания (с относително големи бюджети) е по-малко от обявените 30%.

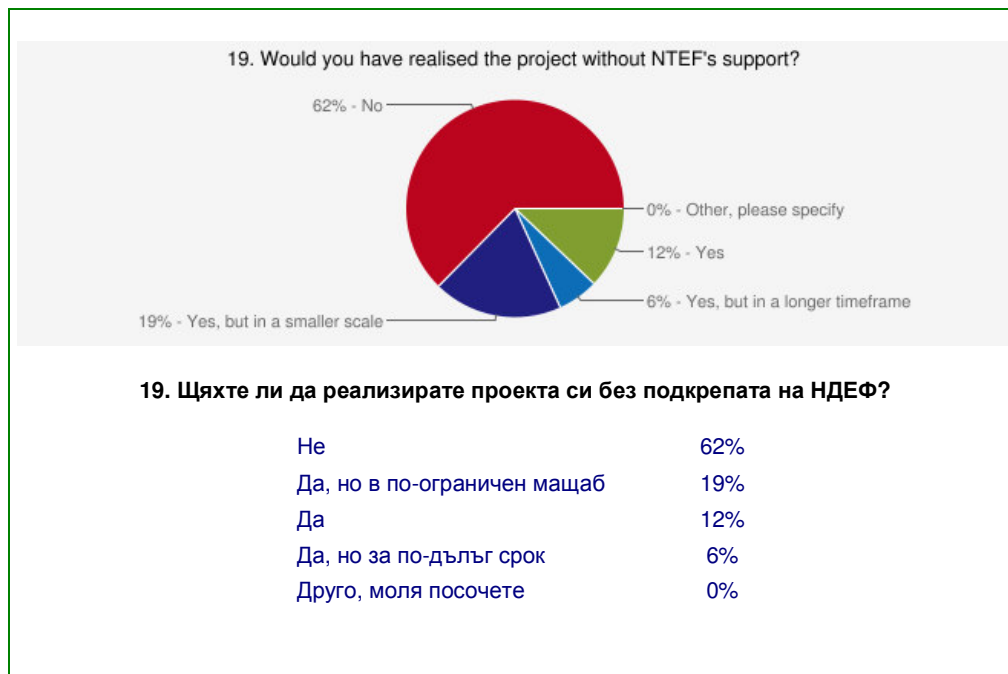
Следващата фигура показва, че няма строга корелация между размера на бюджета на един проект и степента на съфинансиране. Има също така проекти, в които НДЕФ участва с по-малко от 10%, и това поставя въпроса за евентуалното наличие на „мъртво тегло“⁵. Но трябва да се има предвид, че участието на НДЕФ в някои проекти е ограничено, защото фондът покрива само тази част, която не достига, за да бъде проектът реализиран при търговски условия.

⁵ Промяна, наблюдавана при преките бенефициенти след публична интервенция, която би възникнала дори без интервенцията.

Фигура 6: Разпределение на одобрените проекти

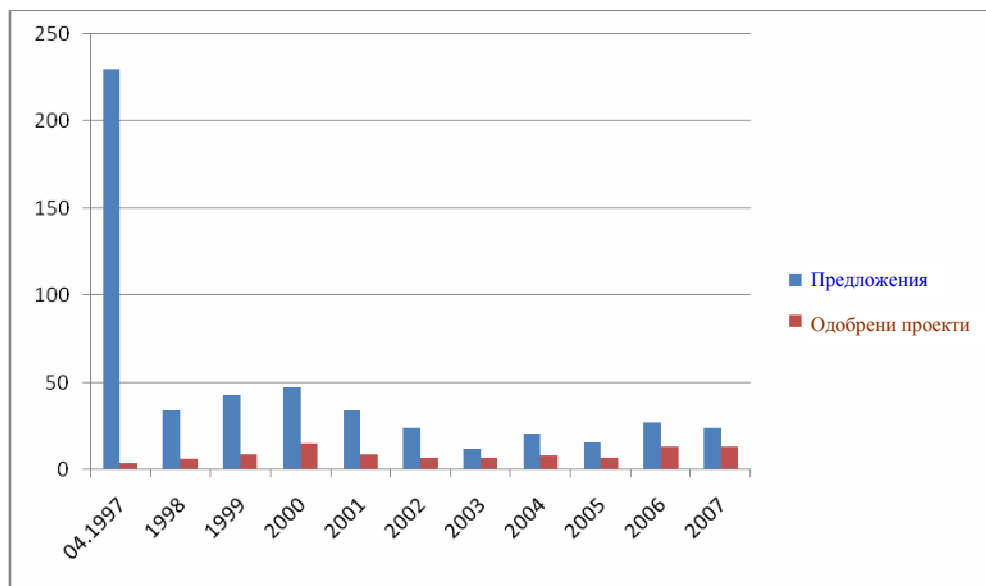

Въпросът за „мъртвото тегло” беше включен и в онлайн проучването. Видно от следващата диаграма, мнозинството получатели на безвъзмездна помощ твърдят, че без подкрепата на НДЕФ не биха изпълнили проектите си, което показва че съфинансирането от НДЕФ е било добре насочено.

По отношение на резултатите от онлайн проучването, всички респонденти оценяват процедурата за кандидатстване като „отлична” или „много добра”. Интересен резултат е, че обемът на изискваните документи не се счита за прекалено голям. Обикновено това е една от основните критики към процедурите за предоставяне на безвъзмездни средства. Единствените области, които не получиха такива оценки, бяха яснотата относно приоритетните сектори на НДЕФ и критериите за оценка на проекти.

Липсата на яснота относно приоритетните сектори всъщност е една от основните причини за огромния брой получени предложения през 1996-1997 г., което може да се види от фигура 7 - Брой предложения и одобрени проекти. По това време приоритетите все още не са били изяснени.

Фигура 7: Брой предложения и одобрени проекти

Получателите на безвъзмездна помощ изразяват известна критика по отношение на яснотата на критериите за оценяване на проекти. Едно възможно обяснение на това предлага обстоятелството, че през 2001 г. Комисията за подбор започва да прилага система с присъждане на точки – една от първите в България. Системата е приведена в съответствие едва през 2007 г., когато е била усъвършенствана. При подбора на проекти експертите са се стремили да постигат консенсус. Препоръчва се в бъдеще експертите да са независими при даването на становища и точки, като се предвидят процедури за арбитраж при съществени различия между оценителите в Комисията по подбор. Разходната ефективност е била определяна чрез съпоставка с други проекти, което не винаги е било възможно. Новите Правила от 2007 г. предлагат известно подобрене в това отношение, тъй като включват примери за количествено определяне на ефектите. Все още има място за подобрене и категории като „мащаб и важност на екологичния проблем, подлежащ на решаване с изпълнението на проекта“ трябва да бъдат изяснени, тъй като остават възможности за тълкуване. Трябва обаче да се отбележи, че това са само препоръки и ОЕ няма никакви съмнения относно обективността на подбора и оценките на НДЕФ през годините.

Друг аспект, който може да бъде подобрен в бъдеще, е изричното посочване на допустимите разходи в Правилата. Формуляри за кандидатстване не са били достатъчно конкретни и не позволяват лесното сравняване между отделните проекти. Този проблем в една или друга степен е решен в новите Правила, но те са били утвърдени едва през 2007 г. Тенденцията към структуриране на формулярите за кандидатстване следва да се задълбочи, понеже този подход може да улесни работата на Комисиите за подбор и също така да създаде условия за надлежно наблюдение въз основа на конкретни показатели.

Прегледът на някои от одобрените проекти показва недвусмислено, че качеството на заявленията за финансиране е било много различно. Построгите формуляри биха помогнали за подобряване на качеството на предложенията. В бъдеще може да се помисли и за въвеждането на онлайн формуляри за кандидатстване.

Една от особеностите на процедурите за подбор на НДЕФ са консултациите по телефон и електронна поща, давани от ИБ на кандидати и потенциални кандидати. Това съответства на препоръката на ОИСР, че някои кандидати може да се нуждаят от помощ за разработването на проектите си и за подаване на добри предложения, особено през първите години на дадена програма. Тези дейности са напълно разбираеми предвид ограничения брой качествени предложения за проекти, които са били получени. Подобни практики се прилагат понастоящем и от други донори по двустранни споразумения. Обаче трябва да се вземат всички мерки за предотвратяване на евентуални конфликти на интереси или влияния върху обективността на експертите. Препоръчително е всички въпроси и отговори, които са важни и за другите кандидати, да бъдат публикувани на уебсайта на НДЕФ.

Една добра практика през фазата на предварителна оценка, която заслужава да се отбележи, са посещенията на обектите преди подписване на договорите. По този начин, в един или два случая подписването на договор е било предотвратено поради опасност от двойно финансиране.

Ефикасност

Обичайният период от време между подаването на предложението и подписването на договор е бил три месеца. Забавянето е имало само през първите години поради големия брой получени предложения. Като цяло, процесът на предварителна оценка е бил добре организиран. Според резултатите от оценката на ефективността на приключилите процедури за безвъзмездни средства (грантове) по приоритетни оси 1-3 на Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“, за някои от тези процедури във водния сектор времето за оценяване на предложенията за проекти е достигало 132 дни. Времето за сключване на договори (периодът от края на срока за подаване на предложения до подписването на договора) е бил между 198 и 320 дни. Дори в сектора за биологично разнообразие на оперативната програма, по една от разгледаните грантови схеми са били необходими 240 дни, за да се стигне до сключването на договор. В този смисъл може да се направи извод, че процесът на подбор и предварителна оценка в НДЕФ е бил доста ефикасен.

5.2.2 Изпълнение на проектите

Вече беше отбелязано, че НДЕФ показва висока ефективност по отношение на успешното изпълнение на одобрените проекти. Това в голяма степен се дължи на факта, че процедурите са добре структурирани и лесни за прилагане – както от бенефициентите, така и от ИБ. Има няколко важни аспекта при изпълнението на проектите от НДЕФ, които бихме желали да изтъкнем – процедурите за обществени поръчки, разплащане и докладване.

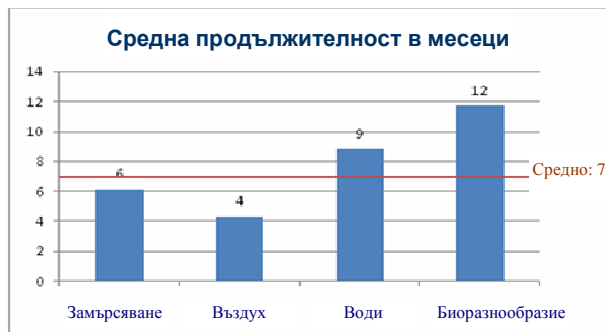
През първите години от дейността си НДЕФ прилага процедурите за обществени поръчки на Световната банка поради липсата на подробно национално законодателство и поради прозрачността и ефикасността на процедурите на Световната банка. Тръжните процедури на СБ са прилагани до 2001-2002 г., когато НДЕФ започва да работи в съответствие с разпоредбите на Закона за обществените поръчки. В своята оценка СБ изразява много добро мнение за начина, по който служителите на НДЕФ прилагат правилата за обществени поръчки на Банката. Техническа помощ не е предвидена в Правилата, но в действителност експертите на ИБ е трябвало да помагат много с опита си, за да гарантират надлежното изпълнение на проектите. Известна загриженост може би предизвиква обстоятелството, че експертите понякога са участвали в разработването на технически задания и спецификации, което е задължение на бенефициентите. Експерти на НДЕФ са участвали практически във всички процедури за обществени поръчки, но в различно качество – председатели на комисии за оценка, членове с право на глас или просто наблюдатели. В тази връзка, били са необходими по-ясни правила за участието на служители на ИБ, за да се гарантира по-голяма последователност.

След като прегледа процедурите за обществени поръчки по проектите включени в извадката, ОЕ стигна до извода, че международните и националните правила са били спазвани и е била гарантирана прозрачност на процедурите.

Ефективност

Като цяло не се отбелязват забавяния на плащанията, когато всички необходими документи са били получени от бенефициентите и след като НДЕФ е вземал мерки за проверка на реалното изпълнение на фактурираните услуги или дейности. Съответно може да се направи извод, че НДЕФ е действал ефективно за осигуряване на своевременни разплащания с бенефициентите. Всички интервюирани получатели на безвъзмездна помощ дават положителна оценка на разплащателните процедури на НДЕФ. Особено високо се оценяват редовните плащания след всяка завършена фаза на проектите.

НДЕФ не е изисквал отчети за напредъка от бенефициентите. Такива отчети са били изисквани само когато проектите са имали няколко фази, например някои проекти за биологично разнообразие, чиято

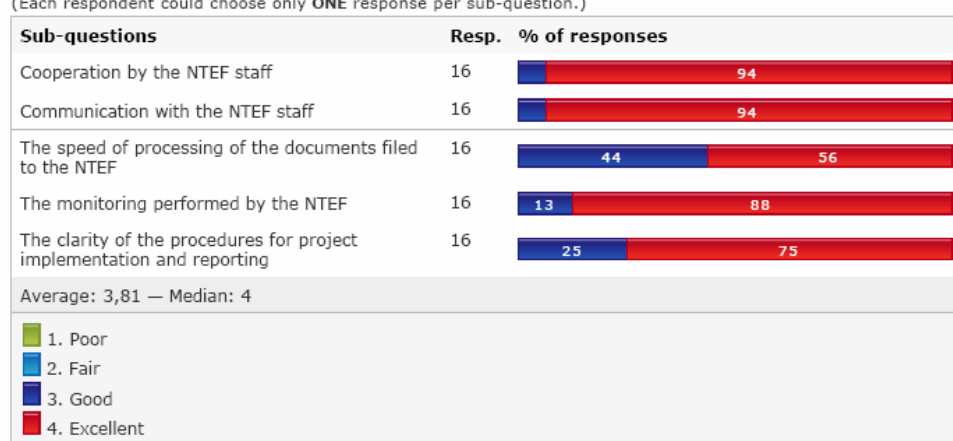
продължителност по принцип е по-голяма. Предвид средната продължителност на проектите (7 месеца), този подход до голяма степен е оправдан. Освен това, на практика, много ефективните и редовни проверки на място от

членовете на ИБ до голяма степен са компенсирали потребността от такива отчети. Без да сме застъпници за съставянето на доклади без стойност, бихме препоръчали в бъдеще заключителните отчети да станат едно от

задължителните изисквания за отчетността на проектите. Естествено, междинните и заключителните отчети трябва да са кратки и да включват основно таблици с показатели и графици. Заключителните отчети могат да имат важна роля по отношение на извлечените поуки и приложените решения. Според Правилата, бенефициентите са длъжи да представят редовно информация за резултатите от проекта и количествени данни от периодични измервания и проучвания на екологичните променливи засегнати от проекта в продължение на минимум три години след приключването на проекта. За съжаление, това изискване не е съблюдавано от бенефициентите. Ако беше спазено, то щеше да осигури ценни сведения за въздействието и устойчивостта на проектите.

Като цяло, получателите на безвъзмездна помощ, които попълниха онлайн въпросника, оценяват много положително изпълнението на своите проекти и сътрудничеството със служителите на НДЕФ:

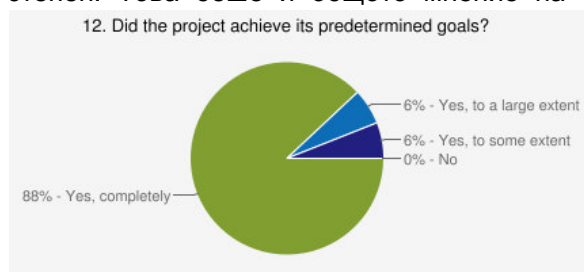
9. How would you rate the following elements/characteristics of the work of the NTEF staff during the implementation of the project/s:
(Each respondent could choose only ONE response per sub-question.)

9. Как оценявате следните елементи/характеристики от работата на състава на НДЕФ по време на изпълнението на проекта/проектите?
(Всеки отговорил можеше да избира **ЕДИН** отговор на подвъпрос)

Подвъпроси	Отговори	% от отговорите
Сътрудничество със състава на НДЕФ	16	94
Комуникация със състава на НДЕФ	16	94
Бързина на обработка на документите внесени в НДЕФ	16	44/56
Наблюдение осъществявано от НДЕФ	16	13/88
Яснота на процедурите за наблюдение и докладване	16	25/75
Средна оценка: 3,81 - Медиана: 4		
1 – слабо, 2 – задоволително, 3 – добре, 4 – отлично		

Всички респонденти твърдят, че сътрудничеството с НДЕФ е увеличило техния капацитет за изпълнение на проекти до голяма (или в известна) степен. Това беше и общото мнение на бенефициентите, посетени при

обиколките по обектите. Освен това повечето от тях посочват, че планираните резултати от проектите са били постигнати.

12. Проектът постигна ли предварително заложените цели?

Да, напълно	88%
Да, до голяма степен	6%
Да, в известна степен	6%
Не	0%

5.3 Реални и екологични ефекти

Екологичните ефекти са свързани с два критерия за оценка: устойчивост и въздействие. Поради ограниченията на тази оценка и двата критерия са оценени основно на база качествени данни и извадка от проекти (описани подробно в приложение 5 – Проучвания на проектни казуси).

Въздействие

Основните екологични ефекти от проектите на НДЕФ са представени в следващите таблици.

<i>I. Почистване на исторически замърсявания</i>	Брой
1. Почистване на сметища (площ в кв. м.)	420 722 m³
1.1. Законни сметища	36
1.1.1. Села	26
1.1.2. Градове	10
1.2. Незаконни сметища	166
1.2.1. Села	157
1.2.2. Прилежащи територии	5
1.2.3. Райони	4
2. Намаляване на опасни отпадъци (в т/год.)	11 733 т/год.
<i>II. Намаляване на замърсяването на въздуха</i>	Брой
3. Смяна на горивната база на отоплителни системи/агрегати	
3.1. Общински сгради	201
3.1.1. Детски градини	77
3.1.2. Училища	68
3.1.3. Средни училища	12
3.1.4. Болници	10
3.1.5. Читалища	3
3.1.6. Общежития	4
3.1.7. Социални институции за деца и възрастни	4
3.1.8. Други обекти	23
3.2. Газоочистващи инсталации	2
3.3. Горивни инсталации с ниски емисии на азотни газове	3

<i>Спестени емисии</i>	т/год.
CO	229,92
SO	8 337,88
NO	1 081,15
Прах	115,64
CO2	3 223,81

Горната таблица е предоставена от НДЕФ въз основа на данни предоставени от бенефициентите и показва количествата спестени емисии в резултат на изпълнението на проекти на НДЕФ за намаляване на атмосферното замърсяване. Бихме препоръчали системата за наблюдение на НДЕФ да осигурява лесен достъп до подобни количествени данни, например за намаляване на замърсителите на води по видове и количества.

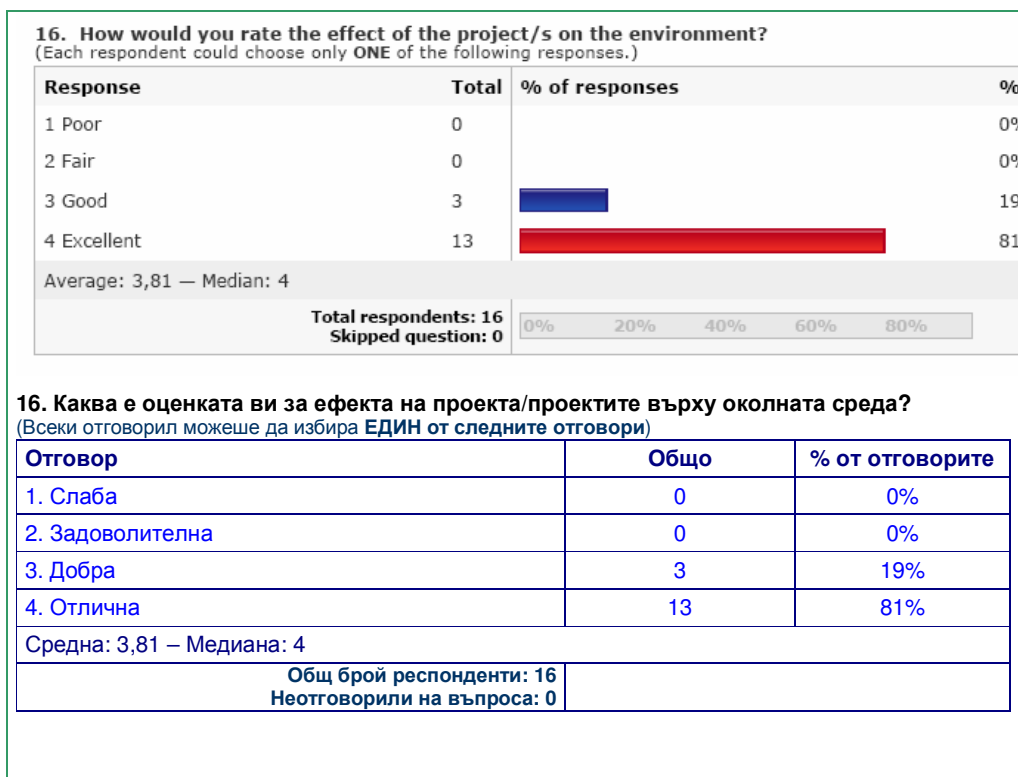
<i>III. Опазване на чистотата на водите</i>	Брой	Дължина
4. Пречистване на отпадни води		
4.1. Помпени станции	1	
4.2. Водопречиствателни станции	2	
4.3. Колектори	13	9752 m
4.3.1. Главни	6	2706 m
4.3.2. Други	7	7046 m
4.4. Водосборни басейни	15	
4.4.1. Черно море	8	
4.4.2. Дунав	7	

<i>IV. Биологично разнообразие</i>	Брой	Дължина
5. Препроектни проучвания за консервация, рекултивация		
5.1. Препроектни проучвания	3	
5.2. Екопътеки	6	34 930 м
5.2.1. Национални паркове	3	12 530 м
5.2.2. Природни паркове	2	15 200 м
5.2.3. Защитени територии	1	7 200 м
5.3. Възстановяване на популацията от балканска дива коза	4	
5.4. Възстановяване на местообитания (площ)	4	101,6 дка
5.5. Подобряване на водните системи	2	
5.6. Други	3	

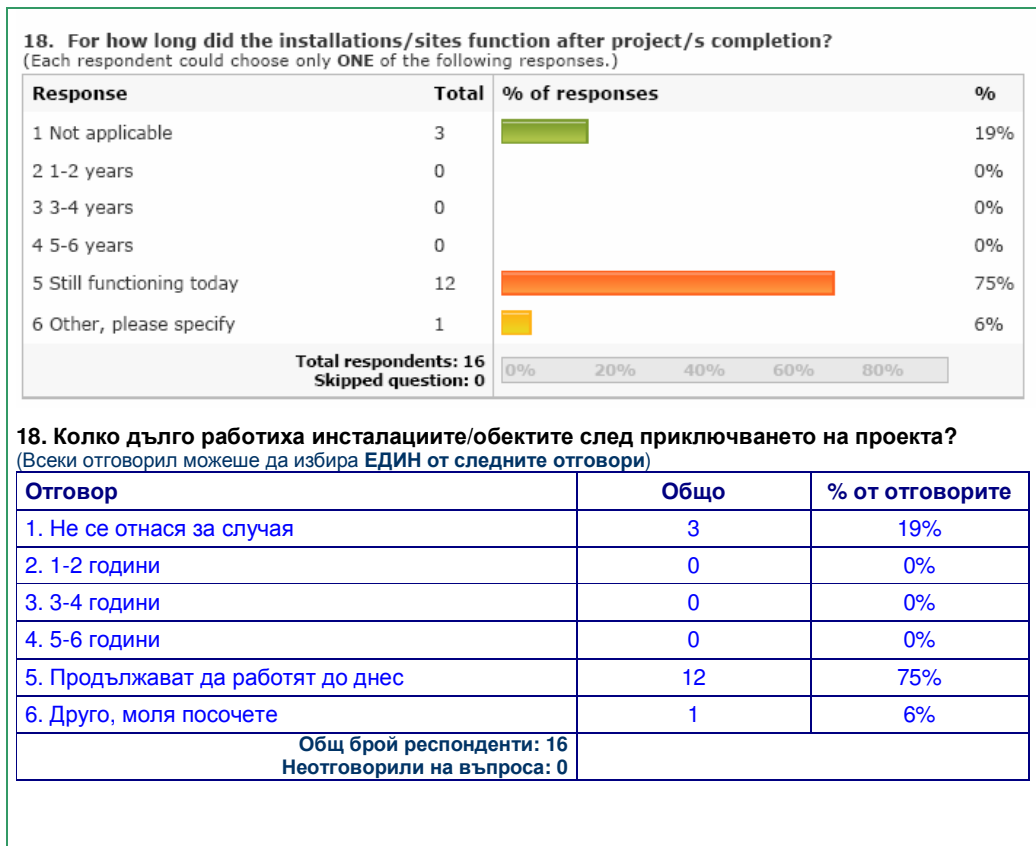
Данните показват, че реални екологични ефекти са реализирани и за четирите приоритета. Освен това, изрично трябва да се подчертае социалното въздействие на интервенциите на НДЕФ. Например, проектите за газификация и проектът за енергия от възстановяеми източници

(Сапарева баня) са довели до икономии от 2,298,487 евро годишно при участие на НДЕФ в размер на 4,440,469 евро.

Трябва да се отбележи, че получателите на безвъзмездна помощ оценяват много положително екологичните ефекти от проектите на НДЕФ:

По отношение на устойчивостта, оценката на получателите на безвъзмездна помощ също е положителна:

Дванадесет от 16 респонденти посочват, че инсталациите изградени с участието на НДЕФ работят и понастоящем.

При посещенията на обектите бяха регистрирани съществени положителни резултати по отношение на устойчивостта. От посетените дванадесет обекта, само в четири бяха установени проблеми с устойчивостта по причини независещи от НДЕФ.

Помпена станция за отпадни води „Кея” в Русе е постигнала заложените мощности, но почти не е използвана от местното ВиК дружество. Основна причина за това е голямото закъснение с изграждането на градската пречиствателна станция за отпадни води, за която е предназначена основно построената помпена станция. Подобен проблем има с пречиствателна станция за отпадни води на курортния комплекс „Боровец” поради нежеланието на ВиК дружеството да я приеме за експлоатация, без да има основателна причина. Станцията е била поддържана от бенефициента – община Самоков и е била въведена в експлоатация преди няколко години.

Устойчивостта на една от посетените екопътеки – Божения 2 в природен парк „Русенски лом” може да бъде счетена за краткосрочна поради липсата на последващи дейности.

Санитарното наметищата в Карлово показва някои проблеми, тъй като хората продължават да използват нелегално някои от рехабилитираните метища. Отново, заложените резултати на проекта са постигнати, но устойчивостта на проекта е донякъде краткотрайна. Успоредно с това трябва да се отбележи, че всички подобни проекти за санитарне в България имат подобни проблеми.

Една от препоръките е НДЕФ да предприема проверки на място няколко години след приключването на проектите, тъй като този подход обикновено има дисциплиниращ ефект.

Не бяха установени проблеми по отношение на финансовата устойчивост (нямаше проекти, чиито резултати да са изложени на риск поради липса на финансиране) и институционалната устойчивост (нямаше проекти, чиито резултати да са изложени на риск поради нестабилност или закриване на институции).

5.4 Иновации и трансфер на технологии

Устойчивост

Иновациите и трансферът на технологии (или технологичната устойчивост) са описани по-подробно в Приложение 5 – Проучвания на проектни казуси. Измежду всички проекти на НДЕФ, може би този с най-забележителна технологична устойчивост е проектът за екологично възстановяване в медодобивния комбинат - Пирдоп. Той имаше мултипликационен ефект, тъй като впоследствие бяха реализирани 6 подобни проекта. По отношение на този проект следва да се отбележи и това, че освен осигуреното съфинансиране, НДЕФ е играла важна роля като агенция на правителството и СБ. Както самият проект, така и ролята на НДЕФ като координатор на усилията на няколко различни институции и инвеститори в този успешен иновационен проект са оценени високо от СБ.

В повечето посетени обекти е имало безспорен трансфер на технологии. Например филтърът, доставен по проекта за реконструкция на електрофилтрите в ТЕЦ „Русе-изток” е най-модерният и надежден филтър в сравнение с другите използвани в централата. Инсталираните нови горелки в топлоелектрическата централа „София-изток” също са най-съвременните горивни агрегати в тази ТЕЦ.

Възстановяването на планинските местообитания в Национален парк „Централен Балкан” е един иновационен проект за България. Той е още един пример за това, че НДЕФ е имал капацитета и смелостта да изпълнява успешно иновационни пилотни проекти.

6 Използване на опита

Между представителите на донорите и други заинтересовани организации, интервюирани по време на оценката, има широко единодушие по въпроса дали опитът на НДЕФ се използва пълноценно. Всички изразяват мнение, че българското правителство не е използвало пълноценно опита и капацитета на фонда.

Сложната обстановка, в която е работил НДЕФ, неизбежно е довела до загуба на административен капацитет на фонда през последните 2-3 години поради липсата на финансиране. Независимо от това, резултатите от оценката водят до извода, че ако НДЕФ получи достатъчна политическа подкрепа, той ще може да възвърне капацитета си и да бъде много полезен със своя опит.

По-долу е представен анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) във връзка с евентуалното бъдещо използване на опита на НДЕФ.

SWOT анализ на НДЕФ	
Силни страни	Слаби страни
• Над 15-годишен опит с проекти за безвъзмездна помощ • Силна независимост • Установена институционална структура • Голяма степен на доверие от страна на чуждестранни институции • Отлични национални и международни контакти и репутация • Огромен портфейл в областта на околната среда • Опитно ръководство • Способност за успешно изпълнение на пилотни дейности	• Силно намалена численост на състава • Морално остарели ИТ системи • Липса на осигурено финансиране • Недостатъчно приведена в съответствие система за управление и контрол (понастоящем в процес на актуализация) • Недостатъчно приведена в съответствие система за подбор и предварителна оценка на предложения за проекти (понастоящем в процес на актуализация)

Доказана ефикасност по отношение на подбора, предварителната оценка и изпълнението на проекти	
Възможности	Заплахи
- Нови развития и правила по отношение на СЗИ - Нова швейцарско-българска програма за сътрудничество и по-конкретно нейната ос „Околна среда и инфраструктура” - Участие в управлението на Структурните фондове на ЕС през следващия програмен период	- Липса на политическа подкрепа - Липса на ясен мандат за бъдещите дейности - Все още очаквана акредитация за търговия с ПЕЕ

В доклада за оценка от 2003 г. е направен изводът, че „с ясна и осезаема подкрепа на правителството, фондът може да изпълнява много по-голяма роля за мобилизиране и управление на финансовите ресурси, необходими за посрещане на предизвикателствата свързани с присъединяването към ЕС”. Наистина, SWOT анализът показва еднозначно, че силните страни на фонда имат превес над слабостите му. Понастоящем съществуват реални възможности за оползотворяване на опита на НДЕФ. Резултатите от оценката сочат, че НДЕФ има потенциала да бъде успешен партньор в СЗИ, швейцарско-българската програма за сътрудничество и управлението на Структурните фондове на ЕС. За да реализира тези възможности, НДЕФ трябва да използва своите силни страни и опит, за да преодолее слабостите чрез: привличане на нови служители със знания и опит в областта на новите приоритети на фонда, и усъвършенстване (привеждане в съответствие) на неговите съществуващи системи. Заплахите са извън обсега на действие на НДЕФ, но той трябва да вземе всички необходими мерки и използва контактите си със заинтересованите участници, за да се посрещнат рисковете, които произтичат от сегашните условия.

7 Заключение и препоръки

Настоящата оценка на НДЕФ и на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда” потвърждава резултатите от предишните одити и оценки. Оценителският екип изразява съгласие с извода на предишната оценка от 2003 г., че „НДЕФ е добре управлявана и високоефективна институция за публично финансиране в областта на околната среда с малко слабости и много силни страни, което го прави уникално ценна институция”. НДЕФ си е изградил впечатляваща репутация сред международните институции и донори. фондът е работил в съответствие с високи стандарти за професионална етика и успешно е изпълнил одобрените от него проекти. Като цяло, инициативата е била много новаторска и е реализирана в съответствие с международно приети стандарти и принципи.

През годините НДЕФ и програмата е трябвало да се справят със сериозни предизвикателства. Като цяло, фондът се е справял с тях в най-висока степен, до която позволяват възможностите му. За да се адаптира към бъдещите предизвикателства, може да се наложи фондът да преразгледа и усъвършенства (привежда в съответствие) своите вътрешни процедури в съответствие със съвременните системи за управление и изпълнение на програми за безвъзмездна помощ.

Заключенията по отношение на 5-те основни критерии за оценка са следните:

- **Релевантност** на операциите спрямо общите цели на суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда” е постигната, но процесът на определяне на приоритетите може да е по-структуриран.
- **Ефективност** на операциите на НДЕФ – фондът е набрал впечатляващ портфейл от проекти и е усвоил всички средства. Въз основа на оценката може да се направи изводът, че целите на проектите са постигнати. Гаранция за това е и използваната от фонда система за разплащане, която допуска извършването на плащания само след приключване на проектите или на определени фази от проектите.
- **Ефикасност** на операциите на НДЕФ – ефикасността определено е една от силните страни на НДЕФ и беглото сравнение с бързината на процедурите за подбор и предварителна оценка по ОПОС е убедителен пример за това.
- **Устойчивост** на постигнатите резултати – като цяло може да се твърди, че е осигурена устойчивост на проектите. Независимо от това, може да се препоръча в бъдеще да се предвидят допълнителни действия в това отношение.

- **Въздействие** на операциите на НДЕФ – по резултатите от оценката може да се съди, че дейностите на фонда са оказали положителен ефект и в четирите приоритетни области.

За по-голяма яснота, основните заключения и препоръки от настоящата оценка са представени в следващата таблица:

Заклучения	Критерий за оценка	Препоръки, изводи, най-добри практики
Въпреки че са релевантни за суаповото споразумение „Дълг срещу околна среда”, приоритетите на НДЕФ е можело да бъдат дефинирани чрез по-ясен и бърз процес.	Релевантност	- В бъдещите грантови схеми да се посочват приоритетите по отношение на околната среда. - Изборът на приоритети да се обосновава въз основа на задълбочен анализ на: потребностите на страната и бенефициентите, съществуващите приоритети на страната в областта на опазването на околната среда и приоритетите на други донорски организации, за да се избегне дублирането и да се осигури взаимно допълване. Трябва да има ясни процедури, позволяващи периодичното преразглеждане на приоритетите, за да се гарантира тяхното съответствие на потребностите и стратегическите приоритети на страната.
Въпреки препоръките в предишния доклад за оценка и общото виждане на много от интервюираните заинтересовани институции, НДЕФ до голяма степен работи в неблагоприятни политически условия	Всички критерии	Правителството да заяви и следва линия на активна подкрепа за НДЕФ, и да използва опита му в управлението на грантови схеми в областта на околната среда.
През периода 2002-2007 г. Правилникът за работа на НДЕФ не е съответствал изцяло на последните развития на законодателството.	Релевантност	В бъдеще да се вземат всички необходими мерки за осигуряване на пълно съответствие между нормативната уредба и вътрешните правила и процедури на НДЕ. Разбира се, не съществените законодателни промени не трябва да водят автоматично до изменения на Правилника и процедурите на НДЕФ.

Закljučения	Критерий за оценка	Препоръки, изводи, най-добри практики
Процедурата за избор на нов председател не е била достатъчно ясна и експедитивна. Тази процедура е уредена по-подробно в Правилника от 02.2007 г., но не е била спазвана, тъй като новият председател на УС е назначен едва през 2010 г.	Ефективност	Новата процедура трябва да се спазва, за да не остава НДЕФ в „управленски вакуум”.
Липсвало е равномерно разпределение на разходите между различните приоритети. Секторът на биологичното разнообразие е получил едва 7% от общото финансиране на НДЕФ	Релевантност/Ефективност	Ежегодно НДЕФ да обявява за първостепенен един от приоритетите си, за да насърчава подаването на повече предложения в конкретната област. Друг начин за увеличаване на броя предложения за конкретен приоритетен сектор е при подбора на проектите да се присъждат допълнителни точки на съответните предложения.
Съществували са някои неголеми недостатъци в системата за наблюдение на НДЕФ	Ефективност	Бихме препоръчали да се използва типов образец за годишни отчети с таблици, съпоставими показатели и обобщени данни.
Системата за архивиране на НДЕФ се нуждае от подобряване	Ефективност	Може да се направи повече за подобряване на разполагаемостта и поддръждането на документите, както и на съдържанието на досиетата.

Заклучения	Критерий за оценка	Препоръки, изводи, най-добри практики
НДЕФ няма специални правила за оценките на замяната на дълг срещу околна среда – в какви срокове да се извършват, от външни или вътрешни експерти, обхват на различните оценки.	Всички критерии	Препоръчва се спрямо програмите да се прилагат предварителни, текущи и последващи оценки. Текущи оценки обикновено следва да се извършват през жизнения цикъл на програмите въз основа на план за оценка.
В Процедурните правила от 1997 г. е предвидено, че същите подлежат на годишни прегледи и изменения за отразяване опыта на фонда, но в действителност не са били променяни до 2007 г.	Релевантност/ Ефективност	Процедурните правила да се преразглеждат по-често, за да отразяват наученото от практиката.
Точковата система не е била приведена в съответствие и не е била използвана преди 2001 г.	Ефективност	Използването на точкова система е много препоръчително. Сегашната точкова система може да стане още по-ясна и прецизна. Тя също трябва да се публикува.
Формулярът за кандидатстване с проекти не е бил достатъчно конкретен и предложенията не са давали възможност за лесно	Ефективност	Тенденцията към по-подробно структуриране на формуляра трябва да продължи, заедно с включването на съпоставими таблици, понеже това би улеснило работата на комисиите за подбор и също така би създавало условия за надлежно наблюдение въз основа на конкретни показатели.

Заклучения	Критерий за оценка	Препоръки, изводи, най-добри практики
съпоставяне на различните проекти		
Добра практика през фазата на предварителна оценка, която заслужава да се отбележи, са посещенията на обектите преди подписването на договорите	Ефективност	Тази практика трябва да продължи.
НДЕФ е следвал много ефективна процедура, която е осигурявала своевременност на плащанията	Ефикасност	Редовните плащания след всяка приключена фаза на проектите се оценяват особено високо от бенефициентите и тази практика трябва да се прилага и занапред.
НДЕФ е следвал подход на непосредствено участие в подготовката на проектите и в процедурите за обществени поръчки	Ефикасност	Този подход трябва да се преразгледа предвид административните разходи и потенциалната опасност от конфликт на интереси, която носи със себе си.
В общия случай НДЕФ не е изисквал доклади за напредъка и заключителни отчети от бенефициентите	Устойчивост	Дори с риск за допълнително приваждане в съответствие, ние считаме, че най-малкото заключителните отчети са от изключително значение за процеса на наблюдение и оценка и в бъдеще трябва да бъдат изисквани от бенефициентите. Също така би следвало да се въведе изискване за представяне на доклади 3 години след приключването на проектите.

Закljučения	Критерий за оценка	Препоръки, изводи, най-добри практики
Проверки на място са били извършвани, но в Процедурните правила не е предвиден ред и начин за извършването на такива проверки.	Ефективност/ Устойчивост	Проверките на място трябва да бъдат приведени в съответствие (като принципи, периодичност, контролни листове), за да се гарантира един добър процес на наблюдение.
Обобщените количествени данни за ефекта от проектите на НДЕФ по приоритет „Опазване на чистотата на водите” трябва да са по-детайлизирани	Въздействие	Системата за наблюдение на НДЕФ да осигурява лесен достъп до количествени данни, например намаляване на замърсители на водите по видове и количества.

Въз основа на горните заключения и общата оценка може да се направи извод, че НДЕФ в голяма степен е следвал съответните добри практики за управление на публичните разходи за околната среда (РЕЕМ):

Основен принцип	Принципи	Приложение
Представяне по отношение на екологична ефективност	1. Взаимно допълване и съгласуваност с други инструменти на екологичната политика 2. Добре дефинирана програмна рамка 3. Ясно идентифициране на екологичните резултати 4. Постигане на максимален екологичен ефект с наличните средства 5. Лостов ефект за привличане на допълнителни инвестиции	1. Прилаган изцяло 2. Прилаган изцяло 3. Прилаган частично 4. Прилаган частично 5. Прилаган изцяло
Представяне по отношение на добра бюджетна практика	1. Строга фискална дисциплина 2. Отчетност и прозрачност 3. Разделяне на събирането на приходи и обществените поръчки от управлението на разходите	1. Прилаган изцяло 2. Прилаган изцяло 3. Прилаган изцяло
Представяне по отношение на управленска ефективност	1. Солидно управление 2. Професионално оперативно ръководство 3. Солидно управление на проектния цикъл 4. Честни и непредубедени отношения с външните заинтересовани лица 5. Ефективно управление на финансовите продукти и свързаните с тях рискове	1. Прилаган частично 2. Прилаган изцяло 3. Прилаган частично 4. Прилаган изцяло 5. Прилаган изцяло

В заключение, НДЕФ е доказал своята устойчивост и опит, но предвид сегашните предизвикателства и нови приоритети може да помисли за това да стане проактивен в по-голяма степен при определянето на приоритети. В своите процедури за подбор, предварителна оценка и изпълнение НДЕФ следва да се стреми да намери трудния баланс между привеждане в съответствие и ефективност.

8 Приложения

Приложение 1. Актуализиран работен план

Работен план											
Фаза/дейност	Октомври				Ноември				Декември		
Седмица:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Фаза 1: Встъпителна	Фаза 1										
1.1. Създаване на офис за проекта											
1.2. Мобилизиране на ОЕ и определяне на лице за контакт											
1.3. Начална среща											
1.4. Допълнителна среща с ръководството на НДЕФ											
1.5. Подготовка на списък с документи необходими на оценката											
1.6. Съставяне и предаване на встъпителен доклад											
Фаза 2: Проучване на документи и провеждане на интервюта			Фаза 2								
2.1. Проучване на документи свързани с устройството на Фонда											
2.2. Проучване на документи свързани с програмирането на дейностите на НДЕФ											
2.3. Запознаване с процедурите за подбор и предварителна оценка на проекти											
2.4. Съставяне и изпращане на онлайн въпросник											
2.5. Интервюта с членове на Съвета/Бюрото по въпроси на организацията, програмирането, изпълнението											
2.8. Интервюта с координатори на проекти в НДЕФ, конкурсни комисии по подбора/изпълнението на проекти											
Фаза 3: Посещения на проектни обекти						Фаза 3					
3.1. Избор на проектни обекти											
3.2. Посещение на минимум 8 завършени проекта и интервюта с бенефициенти и НПО											
3.3. Оценка на ефектите, устойчивостта, иновативността и технологичния трансфер по проектите											
Фаза 4: Оценка на суаповата програма "Дълг срещу околна среда"									Фаза 4		
4.1. Интервюта с МОСВ и МФ											
4.2. Интервюта с представители на 3 държави-донори											
4.3. Оценка на методите, програмирането и процедурите за подбор, предв. оценка и изпълнение на проекти											
4.4. Оценка на потенциала на НДЕФ за бъдещи екологични дейности											
Фаза 5: Съставяне на заключителния доклад										Фаза 5	
5.1. Съставяне на предварителна версия на заключителния доклад											
5.2. Съставяне и предаване на заключителния доклад											
Доклади/резултати	Октомври				Ноември				Декември		
Седмица:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Встъпителен доклад		15.10.									
2. Предварителна оценка на устройството на Фонда и процедурите за подбор и изпълнение на проекти					05.11.						
3. Оценка на социалните, технически и екологични ефекти от изпълнените проекти							20.11.				
4. Представяне на предварителните резултати на членовете на управителните органи на НДЕФ										13.12.	
5. Предварителна версия на заключителния доклад										13.12.	
6. Заключителен доклад											20.12.

Приложение 2: Актуализирано разпределение на експертите по фази/дейности

Разпределение на експертите по фази/дейности						
Фаза/дейност	ДН	ГБ	ИВ	РТ	ПС	КП
Фаза 1: Встъпителна						
1.1. Създаване на офис за проекта	√					√
1.2. Мобилизиране на ОЕ и определяне на лице за контакт	√	√	√	√	√	√
1.3. Начална среща	√			√		
1.4. Допълнителна среща с ръководството на НДЕФ	√					
1.5. Подготовка на списък с документи необходими на оценката	√			√		
1.6. Съставяне и предаване на встъпителен доклад	√			√		√
Фаза 2: Проучване на документи и провеждане на интервюта						
2.1. Проучване на документи свързани с устройството на Фонда	√	√	√	√		√
2.2. Проучване на документи свързани с програмирането на дейностите на НДЕФ	√	√	√	√		√
2.3. Запознаване с процедурите за подбор и предварителна оценка на проекти	√	√	√	√		√
2.4. Съставяне и изпращане на онлайн въпросник	√			√		√
2.5. Интервюта с членове на Съвета/Бюрото по въпроси на организацията, програмирането, изпълнението	√			√		
2.8. Интервюта с координатори на проекти в НДЕФ, конкурсни комисии по подбора/изпълнението на проекти	√			√		
Фаза 3: Посещения на проектни обекти						
3.1. Избор на проектни обекти	√		√	√	√	
3.2. Посещение на минимум 8 завършени проекта и интервюта с бенефициенти и НПО	√			√	√	
3.3. Оценка на ефектите, устойчивостта, иновативността и технологичния трансфер по проектите	√		√	√	√	
Фаза 4: Оценка на суаповата програма "Дълг срещу околна среда"						
4.1. Интервюта с МОСВ и МФ	√			√		
4.2. Интервюта с представители на 3 държави-донори	√	√		√		
4.3. Оценка на методите, програмирането и процедурите за подбор, предв. оценка и изпълнение на проекти	√	√	√	√	√	√
4.4. Оценка на потенциала на НДЕФ за бъдещи екологични дейности	√	√	√	√	√	√
Фаза 5: Съставяне на заключителния доклад						
5.1. Съставяне на предварителна версия на заключителния доклад	√	√	√	√	√	√
5.2. Съставяне и предаване на заключителния доклад	√	√	√	√	√	√

ДН	Даниел Нигохосян
ГБ	Гербранд ван Брок
ИВ	Ирена Владимирова
РТ	Радостина Цветанова
ПС	Пламен Станев
КР	Кристина Попдончева

Приложение 3: Списък на проучените документи

I. Списък на проучените документи, свързани с устройството и нормативната уредба на Националния доверителен екофонд

1. Подробна информация за Националния доверителен екофонд на български и английски език
2. Закон за опазване на околната среда – 07.1995 г. (членове 66, 67 и 68)
 - 2.1 Нов Закон за опазване на околната среда (09.2002 г.)
 - 2.2 Ново изменение на Закона за опазване на околната среда (06.2010 г.)
3. Постановление № 96 от 10 май 2004 г. за приемане на Наредба за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд
4. Инstrukция за работа на Фонд „Защитени територии”, 2007 г.
5. Процедурни правила за предварителна оценка и подбор на проекти от Националния доверителен екофонд, 2007 г.
 - 5.1 Процедурни правила за предварителна оценка и подбор на проекти от Националния доверителен екофонд, 1997 г.
6. Правилник за работа на Националния доверителен екофонд, 2007 г.
 - 6.1 Правилник за работа на Националния доверителен екофонд, 1997 г.
7. Постановление № 163 на Министерския съвет за приемане на Наредба за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд, 1995 г.
8. Постановление № 166 от 08.1999 г. на Министерския съвет за изменение на Наредбата за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд, приета с ПМС № 163 – 08.1995 г.
9. Постановление № 185 от 2 септември 2010 г. за изменение на Наредбата за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд, приета с ПМС № 96/2004 г.

II. Списък на проучените документи свързани с проектите на НДЕФ

1. Изпълнение на одобрените проекти – на бълг. ез.
2. Критерии за оценка и подбор на проекти за финансиране – на бълг. ез.
3. Предложение за изпълнение на проекти чрез финансиране от НДЕФ – на бълг. ез.
 - 3.1 Предложение за проект – на бълг., англ. ез.
4. Изисквания към проектите, кандидатстващи за финансиране от НДЕФ – на бълг. ез.
5. Диаграма на процедурата за обработка на предложения от НДЕФ – на англ. ез.
6. Често задавани въпроси – на англ. ез.

7. Попълнени предложения за разгледаните проекти

8. Досиета на разгледаните проекти (тръжна документация, бюджети, протоколи, решения, договори, фактури, доказателствени документи и др.)

III. Други прегледани документи

1. Суапово споразумение „Дълг срещу околна среда“ между Правителствата на Република България и Конфедерация Швейцария от 23 октомври 1995 г.

2. Преглед и оценка на българския Национален доверителен екофонд за периода 1997 - 2003 г. – на бълг., англ. ез.

3. Годишни отчети за дейността на НДЕФ (1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 г.) и одиторски доклади

4. Национален доверителен екофонд – Преглед на спазването на Правилника и Процедурните правила и преглед на напредъка на проектите през 2002 г., Ernst and Young

5. Оценка на ефективността на приключилите процедури за безвъзмездни средства по приоритетни оси 1-3 на Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Приложение 4: Проучвания на проектни казуси

Приоритетна област	„Почистване на исторически замърсявания”
Наименование на проекта	„Пилотен проект за възстановяване на околната среда – спешно отстраняване на непосредствени екологични опасности в Аурубис, Пирдоп“
Обща стойност на проекта	Част А 6 860 807 лв. Част В 38 374 110 лв.
Участие на НДЕФ	Част А 6 034 380 лв.
Планиран срок за изпълнение	48 месеца
Окончателно плащане	Част А – 20.12.2000 г.; договорът е подписан на 27.03.1998 г. Част В – 13.12.2002 г.

Оценка на проекта

Програмата за отстраняване на екологични опасности се състои от два компонента: част А и част Б. Част А е за спешно отстраняване на екологични опасности, а част Б е за почистване на критични екологични замърсявания, нанесени в миналото. Част А включва 3 основни цели: укрепване на чашата и увеличаване на короната на хвостохранилището, смяна на технология за пречистване на води чрез изграждане на временна пречиствателна станция за промишлени отпадни води и изграждане на хранилище за обезводнена шлака от пречиствателната станция за отпадни води. Тези три мерки за възстановяване са първите компоненти на проекта за възстановяване на околна среда. Дейностите по част А са изпълнени през периода 1998-2003 г.

По време на посещението на място беше установено, че част А и част Б са изпълнени успешно, като трите основни компонента на част А са имали важна роля за изпълнението на целия проект за възстановяване. Анализът на резултатите показва, че целите на програмата са постигнати напълно и понастоящем комбинатът не представлява заплаха за околната среда и човешкото здраве. Проектът е постигнал целта за намаляване на екологичните опасности, предизвиквани от минали замърсявания и несигурни практики за управление на околната среда в комбината, с което е подобро неговото екологично представяне.

Проектът е разработен, подготвен и изпълнен за по-малко от четири години. Този кратък срок на реализация, заедно с много удовлетворителните

резултати прави програмата уникална за България и цяла Европа по отношение на почистването на исторически замърсявания.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
<i>Релевантност за НДЕФ</i>	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
<i>Релевантност спрямо целите на проекта</i>	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
<i>Ефективност</i>	✓		Проектът е ефективен, целите са постигнати изцяло
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен по отношение на намаляване на екологичните опасности от минали замърсявания
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив; екологичният одит и наблюдение показват липса на потенциални заплахи
<i>Трансфер на технологии</i>	✓		Мерките за саниране са новаторски за България
<i>Мултиплициране</i>	✓		Може да се прилага в други медодобивни предприятия
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът е „изпълнен много добре” с дългосрочно екологично въздействие

Приоритетна област	„Почистване на исторически замърсявания”
Наименование на проекта	„Саниране на сметища в община Карлово – пилотен проект”
Обща стойност на проекта	1 967 661 лв.
Участие на НДЕФ	245 604 лв.
Планиран срок за изпълнение	5 месеца
Окончателно плащане	25.11.2003 г. Договорът е подписан на 20.08.2003 г.

Оценка на проекта

Целта на проекта е санирането на стари сметища в 7 населени места в община Карлово. 7-те сметища са избрани с оглед на близостта им до водни тела и водоснабдителни кладенци. Основната цел на санирането е да се намалят потенциалните опасности за здравето на жителите чрез пресичане на замърсяването на водните тела. Друга цел е възстановяване и рехабилитация на земеделски земи чрез залесяване. Приблизителната площ на 7-те сметища е 50,000 квадратни метра, а количеството на депонираните отпадъци се оценява на до 27,793 кубически метра. Според

формуляра за кандидатстване депонираните отпадъци е трябвало да бъдат изнесени и депонирани отново в наскоро откритото регионално сметище. Санирането включва също така залесяване на 7-те сметища с 1660 млади насаждения. Очакваният положителен ефект върху околната среда на тези мерки е намаляване на замърсяването на повърхностните и подпочвените води, почвите и земеделските земи.

По време на посещението на обекта беше отбелязано, че някои части на старите сметища са леко покрити с наскоро депонирани битови отпадъци и преди всичко строителни отпадъци. Причината е, че живущите наблизко все още използват тези сметища по силата на навика и се налага общината редовно да изнася тези отпадъци. Въпреки това, проектът може да се счита за успешен, тъй като и седемте сметища са санирани.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е ефективен по отношение на санирането на сметищата
Ефикасност	✓		Проектът е екологично ефикасен по отношение на опазването на повърхностните и подпочвените води
Устойчивост		✓	Устойчивостта на резултатите от проекта е отчасти компрометирана; депонирането на отпадъци се повтаря
Трансфер на технологии			Не се отнася за случая
Мултиплициране	✓		Санирането на сметища може да се мултиплицира
Въздействие върху околната среда	✓		Положително
Обща екологична оценка			Проектът е „добре изпълнен” с краткосрочно екологично въздействие

Приоритетна област	„Намаляване на замърсяването на въздуха”
Наименование на проекта	“Газификация на обекти на общинска издръжка в град Велико Търново”
Обща стойност на проекта	Етап I – 286 609 лв. Етап II – 844 032 лв.
Участие на НДЕФ	Етап I – 57 322 лв.

	Етап II – 152 678 лв.
Планиран срок за изпълнение	Етап I – 60 дни Етап II – 6 месеца
Окончателно плащане	Етап I – 03.06.2006; договорът е подписан на 25.07.2005 г. Етап II – 02.07.2007; договорът е подписан на 02.05.2006 г.

Оценка на проекта

Проектът се изпълнява на два етапа. Първият включва газификация на две училища, а целта на втория е газификация на две училища и две детски градини. Двата етапа са идентични по отношение на целта на проекта, която е намаляване на атмосферното замърсяване в града чрез реконструкция на котлите на отоплителните системи и преминаване на експлоатация с природен газ. Изпълнението на проекта допринася за намаляването на вредните емисии и на рисковете за здравето на местните жители.

Двата етапа на проекта са изпълнени през 2005-2006 г. Извършената оценка на място показва, че оборудването, включително газовите горелки, циркулационните помпи, газопроводите, контролните табла и др. се поддържа в безупречно състояние и функционира ефективно. Изпълнението на проекта има голямо въздействие върху намаляването на атмосферното замърсяване в града чрез заместване на конвенционалните течни горива с природен газ. Например емисиите на серни окиси и прах са сведени до нула. Има и два допълнителни положителна ефекта от проекта – газовите горелки и котлите са висококачествени, което води до по-добро отопление (социален ефект) и намаляване на експлоатационните разходи (икономически ефект). Непредвиденият ефект се изразява в това, че поради преминаването на природен газ се наблюдава малко увеличение на количествата летливи органични съединения и азотни окиси. Независимо от това, емисиите са незначителни и не превишават нормите.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът изцяло съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е много ефективен

<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив
<i>Мултиплициране</i>	✓		Настоятелно се препоръчва проектът да се мултиплицира в други обществени сгради
<i>Трансфер на технологии</i>	✓		Газовите горелки и котлите са добър пример за трансфер на технологии
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът се счита за „много добре изпълнен” с огромно положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	„Намаляване на замърсяването на въздуха”
Наименование на проекта	„Топлоелектрическа централа (Русе)”
Обща стойност на проекта	3 024 700 лв.
Участие на НДЕФ	900 000 лв.
Планиран срок за изпълнение	12 месеца
Окончателно плащане	05.03.2002 Договорът е подписан на 19.10.2000

Оценка на проекта

Топлоелектрическата централа кандидатства за финансиране на доставката и монтажа на нов филтър през 2000 г. Във формуляра за кандидатстване са посочени екологичните ползи, както и това, че има три основни замърсители – SO₂, NO₂ и прах. Филтърът е инсталиран през 2001 г. и при посещението на обекта беше установено, че може да почиства само един замърсител (прах). Независимо от това, филтърът има полезен екологичен ефект, защото намалява праховите емисии от 200mg/Nm³ на 50mg/Nm³ (норма, установена от българските стандарти). При интервюта със заинтересованите лица беше обяснено, че с филтъра в централата е въведена най-съвременната технология за намаляване на емисиите от прах.

Има един непредвиден ефект, дължащ се на прецизното функциониране на филтъра – настройките на филтъра трябва да са много прецизни и да се регулират съобразно структурата и състава на въглицата (единственото гориво, използвано в централата). Тъй като настройките могат да се

извършват само от представители на фирмата-доставчик на филтъра, това може да доведе до непълноценно функциониране на филтъра и леко превишение на нормите.

Може да се направи изводът, че инсталирането на филтъра отговаря на общата цел на проекта, а именно намаляване на атмосферното замърсяване в района на Русе.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
<i>Релевантност за НДЕФ</i>	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
<i>Релевантност спрямо целите на проекта</i>		✓	Проектът не съответства изцяло на посоченото във формуляра за кандидатстване по отношение на намаляването на някои атмосферни замърсители
<i>Ефективност</i>	✓		Проектът е ефективен по отношение на намаляването на праховите емисии
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен, когато филтърът е регулиран добре
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив и има дългосрочен ефект
<i>Мултиплициране</i>	✓		Филтърът може да се използва за други котли в тази или други централи
<i>Трансфер на технологии</i>	✓		Филтърът е най-съвременен и надежден в сравнение с останалите филтри, използвани в този ТЕЦ
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът е „добре изпълнен” и се очаква да има дългосрочно и устойчиво положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	„Намаляване на замърсяването на въздуха”
Наименование на проекта	“Газоочистваща инсталация на инсинератора на болнични отпадъци във Военномедицинска академия (София)”
Обща стойност на проекта	1 756 974 лв.
Участие на НДЕФ	976 836 лв.
Планиран срок за изпълнение	6 месеца
Окончателно плащане	22.12.1999 г. Договорът е подписан на 12.11.1998 г.

Оценка на проекта

Съгласно документацията на проекта, с тази инсталация е трябвало да се завърши изграждането на инсинератора за болнични отпадъци, построен през 1990 г. Към момента на кандидатстване инсинераторът е работил без газоочистваща инсталация, което е причинявало значително замърсяване на въздуха в центъра на София. За намаляване на нивото на замърсяване инсинераторът е трябвало да работи с намален капацитет.

Газоочистващата инсталация е монтирана през 1999 г. и при посещението на обекта беше напълно оборудвана и ефективно работеща. Благодарение на това инсинераторът се използва на пълна мощност, като едновременно с това нивата на основните атмосферни замърсители са спаднали повече от 10 пъти. Според данни от самонаблюдението нормите посочени във формуляра за кандидатстване са постигнати.

Трябва да се посочи и още един положителен ефект, а именно, че пълноценното използване на инсинератора осигурява третирането на допълнителни 1400 кг болнични отпадъци, които иначе трябва да се депозират на общинските сметища, създавайки опасности за околната среда и здравето на хората.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
<i>Релевантност за НДЕФ</i>	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
<i>Релевантност спрямо целите на проекта</i>	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
<i>Ефективност</i>	✓		Проектът е ефективен по отношение на намаляването на атмосферното замърсяване
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив и с дългосрочен ефект
<i>Мултиплициране</i>	✓		Проектът може да бъде мултиплициран успешно
<i>Трансфер на технологии</i>	✓		Газоочистващата инсталация може да бъде отнесена към ВАР (най-добрата налична технология)
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът е „добре изпълнен” и изключително благоприятен по отношение на опазването на околната среда

Приоритетна област	„Намаляване на замърсяването на въздуха”
Наименование на проекта	“Нискоазотни горелки за топлоелектрическа централа (София-изток)”
Обща стойност на проекта	6 831 475 лв. /3 240 000 щ.д.
Участие на НДЕФ	2 049 443 лв. /972 000 щ.д.
Планиран срок за изпълнение	3 години
Окончателно плащане	07.02.2003 г.

Оценка на проекта

Общата цел на проекта е да се намали атмосферното замърсяване в района на Искър като старите горелки на котли 5, 6 и 7 на топлоелектрическата централа бъдат заменени от нови горелки с ниски емисии на азотни окиси (NOx). Очакваният ефект е намаляване на емисиите на азотни окиси от трите котела с 55 процента и намаляване на емисиите на въглеродни окиси с 8 процента.

При посещението на обекта беше установено, че през 2001 г. всеки от тези три бойлера е бил оборудван с по 9 нискоазотни горелки, или общо са били инсталирани 27 горелки. Новите горелки са монтирани в отворите на старите, така че не са направени допълнителни разходи.

Понастоящем ефикасността на горелките по отношение на намаляването на емисиите е под въпрос, тъй като нивата на емисии съгласно екологичното законодателство са намалени от 300mg /Nm³ (когато са били инсталирани горелките) на 200 mg/Nm³. За да се спазят наскоро приетите норми, ефективността на котлите е била намалена с 1 процент. Самонаблюдението извършено през 2009 г. показва, че нормите не са били превишавани през цялата година. Въз основа на тези данни може да се направи заключението, че целите на проекта са постигнати и проектът може да се счита за успешно изпълнен.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът изцяло съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е ефективен по отношение на

			намаляването на емисиите на NOx и CO
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив и с дългосрочен ефект
<i>Мултиплициране</i>	✓		Препоръчва се използването на същите горелки в останалите котли на ТЕЦ
<i>Трансфер на технологии</i>	✓		Новоинсталираните горелки са най-съвременното оборудване в ТЕЦ
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът е „добре изпълнен” и се очаква да има дългосрочно и устойчиво положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	”Опазване на чистотата на водите, включително пречистване на отпадни води във водосборните басейни на Дунав и Черно море”
Наименование на проекта	“Пречиствателна станция за отпадъчни води в зимния курорт Боровец”
Обща стойност на проекта	1 026 197 лв.
Участие на НДЕФ	299 630 лв.
Планиран срок за изпълнение	12 месеца
Окончателно плащане	13.10.1999 г. Договорът е подписан на 20.03.1998 г.

Оценка на проекта

Общата цел на проекта е да се завърши изграждането на пречиствателната станция за отпадни води, чието строителство започва през 1993 година. Към дата на кандидатстване (1998 г.) станцията е била завършена 81%. Проектният капацитет на пречиствателната станция за отпадни води съответства на около 7000 постоянни посетители и изграждането ѝ гарантира пречистването на отпадните води от целия район на курортния комплекс. Също така, пречиствателната станция е проектирана така, че да осигурява висока степен на пречистване с оглед спазването на националните екологични норми.

Оценката на място разкри, че построената преди повече от 10 години пречиствателната станция за отпадни води все още не е въведена в експлоатация. Причините за това са различни и са свързани преди всичко с административни проблеми на местно равнище. В крайна сметка, станцията започва да работи в началото на 2009 г. и въпреки продължителния период

на бездействие в момента функционира нормално. Изходните параметри показват, че нивото на пречистване на водите е много високо независимо от сезонния профил на експлоатация на станцията. В тази връзка проектът премахва важния екологичен проблем със заустването на отпадни води в река Бистрица, която е приток на р. Искър и достига до яз. Искър – основен източник на питейна вода за София.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е ефективен по отношение на пречистването на отпадни води
Ефикасност	✓		Проектът е екологично ефективен
Устойчивост	✓		Проектът е устойчив и с дългосрочен ефект
Мултиплициране	✓		Препоръчва се използването на пречиствателната станция за отпадни води и в други зимни курорти
Трансфер на технологии	✓		Технологията е добре позната и очевидно ефективна
Въздействие върху околната среда	✓		Положително
Обща екологична оценка			Проектът е „добре изпълнен” и се очаква да има дългосрочно и устойчиво положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	„Опазване на чистотата на водите, включително пречистване на отпадни води във водосборните басейни на Дунав и Черно море”
Наименование на проекта	„Главна канална помпена станция за отпадъчни води „Кея” – гр. Русе”
Обща стойност на проекта	4 740 497 лв. /2 789 675 щ.д.
Участие на НДЕФ	1 211 635 лв. /501 525 щ.д.
Планиран срок за изпълнение	28 месеца
Окончателно плащане	16.11.1999 г. Договорот е подписан на 05.08.1997

Оценка на проекта

Помпената станция „Кея” е построена през 1998 г. и по време на посещенията на този обект тя беше напълно оборудвана и готова за експлоатация. Проблемът там е, че понастоящем ролята на помпената станция за подобряване на качеството на водите ѝ е незначителна, тъй като все още не е въведена в експлоатация основно поради закъснение със строителството на пречиствателната станция за отпадни води. Ситуацията ще се промени от следващата година (2011), тъй като се предвижда помпена станция „Кея” да бъде съществен елемент на водния цикъл на град Русе, който също така включва завършване на новата пречиствателна станция за отпадни води и обновяване на канализационната система. След завършване на проекта за водния цикъл, заустването на отпадни води в река Дунав ще бъде съществено намалено, но делът на помпена станция „Кея” не може да бъде измерен в числа или проценти, тъй като предназначението ѝ не е да пречиства води.

Помпена станция „Кея” не е новаторска технология в областта на пречистването на отпадни води и не може да се счита за пример на технологичен трансфер, но без нея целият воден цикъл ще бъде опорочен.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
<i>Релевантност за НДЕФ</i>	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
<i>Релевантност спрямо целите на проекта</i>	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
<i>Ефективност</i>		✓	Ефективността на проекта може да се оцени след завършването на водния цикъл на Русе
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен, тъй като помпената станция е съществена част от водния цикъл.
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив и с дългосрочен екологичен ефект
<i>Мултиплициране</i>	✓		Помпената станция може да се използва в други общини, ако е необходимо
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът е „добре изпълнен” и се очаква да има дългосрочно и устойчиво положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	„Опазване на биологичното разнообразие”
Наименование на проекта	„Туристическа пътека Божения 2 (природен парк „Русенски лом”)
Обща стойност на проекта	46 980 лв. (%)
Участие на НДЕФ	36 077.29 лв. (%)
Планиран срок за изпълнение	12 месеца
Окончателно плащане	21.09.2006 г. Договорот е подписан на 02.08.2005 г.

Оценка на проекта

Съгласно формуляра за кандидатстване целта на проекта е да се изпълни туристическа пътека с дължина 8000 метра. Предназначението на пътеката е да осигурява възможност за пешеходен и велосипеден туризъм в околностите и в границите на природния парк. Проектът предвижда изграждане на няколко туристически съоръжения за привличане на потенциални посетители в природния парк.

Проектът е завършен през 2005 г. и при посещението му беше установено, че туристическите съоръжения, спортна площадка, място за риболов, барбекю с маса и пейки, детска площадка) не се поддържат добре. Самата пътека също не се поддържа добре. Възможни причини са липсата на охранителен персонал или недостиг на средства. Лошата поддръжка на туристическата инфраструктура компрометира крайните резултати, заявени в целите на проекта, а именно създаване на условия за организиране и контрол на туристическия трафик и дейностите за опазване на биологичното разнообразие в природния парк.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е ефективен с известни отклонения в района извън територията на природния парк
Ефикасност	✓		Проектът е екологично ефикасен
Устойчивост		✓	Проектът може да бъде устойчив при добра организация на поддържането
Трансфер на			Не се отнася за случая

<i>технологии</i>			
<i>Мултиплициране</i>	✓		Като цяло проектът може да бъде мултиплициран в други територии, но доброто поддържане е задължително
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително, ако се прилага за цялата територия на парка
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът се счита за „лошо изпълнен” поради липсата на всякакви дейности за поддръжка след завършването му

Приоритетна област	„Опазване на биологичното разнообразие”
Наименование на проекта	Възстановяване на планински местообитания в Национален парк „Централен Балкан”
Обща стойност на проекта	76 600 лв.
Участие на НДЕФ	68 308 лв.
Планиран срок за изпълнение	10 месеца
Окончателно плащане	09.01.2002 г. Договорът е подписан на 15.03.2001 г.

Оценка на проекта

Съгласно формуляра за кандидатстване проектът е трябвало да изпълни редица дейности за ограничаване или спиране на активните процеси на ерозия, причинени от използването на колесни или верижни превозни средства за пресечени терени и от тежките метеорологични условия в планините. Ерозията унищожава местообитания, които имат важно значение за опазването на 7 застрашени представители на флората, фауната и орнитофауната в района. В проучване на Глобалния екологичен фонд проектът е описан като спешен. Българо-швейцарската програма за опазване на биологичното разнообразие препоръчва предприемането на спешни мерки за решаване на този проблем. Вследствие на това е разработен проект за рекултивация на 26,34 декара ерозирали земи и същият е изпълнен през 2001 г.

Оценката на място показва, че въпреки трудните условия на работа резултатите от проекта съответстват на проектната документация. Тъй като възстановяването на едно местообитание изисква много продължителен период от време – минимум 10-15 години, на този етап е твърде рано проектът да се счита за изпълнен успешно. Съоръженията за контрол на ерозията изпълняват първоначалното си предназначение; резултатите до момента са многообещаващи и представляват добра практика, която може

да се използва за мултиплицирането на проекта в други високопланински области.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
Релевантност за НДЕФ	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
Релевантност спрямо целите на проекта	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
Ефективност	✓		Проектът е ефективен по отношение на ограничаването на ерозията
Ефикасност	✓		Проектът е екологично ефикасен, тъй като е насочен към възстановяването на местообитания
Устойчивост	✓		Проектът е устойчив
Трансфер на технологии			Не се отнася за случая
Мултиплициране	✓		Мултипликация е възможна и много препоръчителна
Въздействие върху околната среда	✓		Положително
Обща екологична оценка			Проектът се счита за „добре изпълнен” с дългосрочно положително въздействие върху околната среда

Приоритетна област	„Опазване на биологичното разнообразие”
Наименование на проекта	Изграждане на туристическа пътека в Национален парк „Централен Балкан” (Калофер)
Обща стойност на проекта	89 635 лв.
Участие на НДЕФ	69 696 лв.
Планиран срок за изпълнение	8 месеца
Окончателно плащане	24.10.2004 г.
	Договорът е подписан на 20.08.2003 г.

Оценка на проекта

Общата цел на този проект е да се сведат до минимум отрицателните атропогенни въздействия върху биологичното разнообразие в парка чрез насочване и контролиране на туристическите потоци в специално изградена туристическа пътека. Друга цел на проекта е диверсификация на туристическия продукт.

Пътеката е завършена през 2004 г. и е дълга 1830 метра. Изградени са 8 пешеходни моста над Бяла река, 7 дървени стълбища на различни места, 2 наблюдателници на най-високите точки и 380 метра дървени парапети край

пътеката. Проектът включва също така устройване на площадка за къмпинг в началото на пътеката. Изградени са 2 тоалетни и място за пикник.

При посещението на място беше установено, че пътеката и площадката за къмпинг са изцяло завършени и съоръженията са добре построени и поддържани. Самата пътека изпълнява първоначалното си предназначение да осигури опазване на биологичното разнообразие и устойчиво развитие на екотуризма в региона. Като пример за това може да се посочи фактът, че всяка година пътеката посещават около 10,000 туристи, без да нанасят каквито и да било вреди на биологичното разнообразие в парка.

Изграждането на пътеката е добър пример за разходно ефективен проект.

Критерий за оценка	Оценка		Коментар
	Да	Не	
<i>Релевантност за НДЕФ</i>	✓		Проектът е релевантен спрямо общите цели
<i>Релевантност спрямо целите на проекта</i>	✓		Проектът съответства на посоченото във формуляра за кандидатстване
<i>Ефективност</i>	✓		Проектът е ефективен по отношение на опазването на биологичното разнообразие и развитието на екотуризма
<i>Ефикасност</i>	✓		Проектът е екологично ефикасен
<i>Устойчивост</i>	✓		Проектът е устойчив по отношение на опазването на природата и осигуряването на условия за приходадоносни дейности в региона
<i>Трансфер на технологии</i>			Не се отнася за случая
<i>Мултиплициране</i>	✓		Проектът може успешно да се мултиплицира на различни места в природните паркове на България
<i>Въздействие върху околната среда</i>	✓		Положително
<i>Обща екологична оценка</i>			Проектът се счита за „много добре изпълнен”, тъй като с изпълнението му са постигнати заложените цели

Приложение 5: Въпросник

Част 1: Общи въпроси

*

Моля посочете вида на организацията, която е изпълнявала проекти съфинансирани от Националния доверителен екофонд (НДЕФ)

Община

Търговско дружество

Държавна институция

БАН (научен институт)

НПО

*

Колко проекта съфинансирани от НДЕФ е изпълнила вашата организация?

1

2

3

4

Друго, моля посочете

.....

*

Моля посочете приоритетния сектор на вашите проекти

Почистване на замърсявания, причинени през минали периоди

Намаляване на замърсяването на въздуха

Опазване на чистотата на водите

Опазване на биологичното разнообразие

* **Как научихте за възможностите за кандидатстване пред НДЕФ?**

Проспект на НДЕФ

Проява, организирана от НДЕФ (семинар, работна среща)

Проява с участието на НДЕФ

Благодарение на Националното сдружение на общините

Интернет

Телевизия, преса, други медии

Друго, моля посочете

.....

Част II: Въпроси относно процеса на кандидатстване

* **Как оценявате процедурата за кандидатстване?**

1
Слабо

2
Задоволително

3
Добре

4
Отлично

* **Как бихте оценили яснотата на:**

	1 Слабо	2 Задоволително	3 Добре	4 Отлично
Приоритетните сектори на НДЕФ	☐	☐	☐	☐
Процеса на кандидатстване	☐	☐	☐	☐
Необходимите документи	☐	☐	☐	☐
Формулярите, които трябваше да попълните	☐	☐	☐	☐
Критериите за оценка на проектите	☐	☐	☐	☐

*

Как оценявате следните елементи/характеристики на процедурата:

	1 Слабо	2 Задоволително	3 Добре	4 Отлично
Липса на предварително определен срок за кандидатстване	☐	☐	◀	▶
Бързина на обработка на вашите документи	☐	☐	◀	▶
Обем на необходимите документи	☐	☐	◀	▶
Липса на предварително определен минимален/максимален бюджет на проекта	☐	☐	◀	▶
Липса на предварително определена минимална/максимална продължителност на проекта	☐	☐	◀	▶
Прозрачност на процедурата	☐	☐	◀	▶

Бихте ли направили препоръки по отношение на процедурата за кандидатстване?

Част III: Въпроси относно на изпълнението на проектите

* Как оценявате следните елементи/характеристики от работата на състава на НДЕФ по време на изпълнението на проекта/проектите:

	1 Слабо	2 Задоволително	3 Добре	4 Отлично
Сътрудничество със състава на НДЕФ	☐	☐	◀	▶
Комуникация със състава на НДЕФ	☐	☐	◀	▶
Бързина на обработка на документите внесени в НДЕФ	☐	☐	◀	▶
Наблюдение осъществявано от НДЕФ	☐	☐	◀	▶
Яснота на процедурите за наблюдение и докладване	☐	☐	◀	▶

* Как оценявате съдействието на НДЕФ при провеждане на тръжните процедури?

1
Слабо

2
Задоволително

3
Добре

4
Отлично

Не се отнася за случая

* Въз основа на вашите впечатления, как оценявате квалификацията и опита на персонала на НДЕФ?

1
Слабо

2
Задоволително

3
Добре

4
Отлично

* Проектът постигна ли предварително заложените цели?

Да, напълно

Да, до голяма степен

Да, в известна степен

Не

* **Проектът (проектите) ви беше ли изпълнен (бяха ли изпълнени) в съответствие с първоначалния план за работа?**

Да

Не

* **Какво беше закъснението с изпълнението на проекта?**

1-6 месеца

7-12 месеца

13-18 месеца

Над 18 месеца

* **Моля посочете причината за закъснението**

* **Как оценявате ефекта на проекта/проектите върху околната среда?**

1
Слабо

2
Задоволително

3
Добре

4
Отлично

* **Как оценявате устойчивостта на резултатите от проекта/проектите?**

1
Слабо

2
Задоволително

3
Добре

4
Отлично

*

Колко дълго работиха инсталациите/обектите след приключването на проекта/проектите?

Не се отнася за случая

1-2 години

3-4 години

5-6 години

Продължават да работят и до днес

Друго, моля посочете

.....

*

Щяхте ли да реализирате проекта си без подкрепата на НДЕФ?

Да

Да, но за по-дълъг срок

Да, но в по-ограничен мащаб

Не

Друго, моля посочете

.....

*

До каква степен сътрудничеството ви с НДЕФ допринесе за капацитета на вашата организация по отношение на изпълнението на проекти?

1
Липсваше принос

2
Допринесе малко

3
До известна степен

4
До голяма степен

Имате ли някакви бележки или препоръки относно процедурите за изпълнение на проекти на НДЕФ?

Приложение 6: Списък на интервюираните лица

Членове и бивши членове на Изпълнително бюро на НДЕФ

- доц. д-р. Димитър Ненков – изпълнителен директор
- Г-н Ивайло Цеков – главен счетоводител и финансов експерт
- Г-жа Мария Минкова – експерт еколого-технологични проекти (бивш член)
- Г-н Христо Михайлов – главен счетоводител и финансов експерт (бивш член)

Членове и бивши членове на Управителния съвет и Консултативния съвет на НДЕФ

- д-р. Валентин Босевски – бивш председател на Управителния съвет на НДЕФ
- Проф. Наум Якимов – представител на БАН в УС
- Проф. г-н Хачадур Чулджиян – представител на НПО в УС

Представители на донори, правителствени и други партньорски институции

- Г-н Marino Cuenat – заместник-ръководител на мисията, посолство на Швейцария
- Г-н Герасим Герасимов – отговорник за програми, посолство на Швейцария
- Г-жа Блага Джурджин – анализатор по обществени поръчки, представителство на Световната банка в София
- Г-жа Кристина Матева-Дончева – местен програмен координатор на Датската агенция по опазване на околната среда (понастоящем DEA)
- Г-жа Иванина Белева – директор на ЦЗФД в МФ, бивш координатор в USAID
- Г-жа Иванка Цанкова – директор на програмата за образование и библиотеки, фондация „Америка за България“ (бивша USAID)
- Г-жа Мила Димитрова – и.д. директор Дирекция „Политика по изменение на климата“ в МОСВ
- Г-н Стефан Сотиров – началник на отдел „Европейски финансови институции“ в МФ
- Г-жа Росица Михайлова – бивш заместник на заместник-министъра на финансите, МФ

Бенефициенти

- Г-н Дончо Дончев – заместник-кмет на Русе
- Г-н Илиян Милев – началник на отдел във „ВиК Русе“
- Г-н Пламен Николов – началник на отдел в „Топлофикация – Русе“
- Г-н Милко Берберов – директор на Природен парк „Русе“
- Г-жа Цонка Христова – главен експерт в Природен парк „Русе“
- Г-н Ивайло Данчев – главен експерт в Община Велико Търново
- Г-жа Анастасия Маркова – директор в „Топлофикация – София“

- Г-жа Стефка Тодорова – инспектор по околната среда в Аурубис - Пирдоп
- Инж. Захаријева – Военномедицинска академия (ВМА) - София
- Г-н Ганчо Караджов – заместник-кмет на Карлово
- Г-жа Красимира Боневска – експерт по опазване на околната среда в Община Карлово
- Г-н Нанко Минков – завеждащ сектор в Национален парк „Централен Балкан”, Калофер